

D200619627

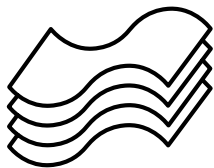
Cultuurhistorische waardenstelling

Buitenplaats Oosterhout

gemeente Nijmegen

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed

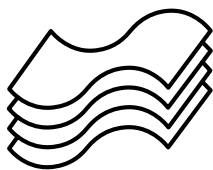
Cultuurhistorische waardenstelling

Buitenplaats Oosterhout

gemeente Nijmegen

Opdrachtgever:
Combinatie de Betuwse Waard

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed

Colofon

© 2020, SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen BV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier of digitaal, zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever, in overleg met SB4. In geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoelde document, kan het noodzakelijk zijn om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met SB4 of andere partijen.

De afbeeldingen in dit rapport zijn gemaakt door de auteurs en de kaarten zijn noordwaarts georiënteerd, tenzij anders aangegeven.

Cultuurhistorisch en tuinhistorisch onderzoek, tekst en opmaak:
SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen
ir. C.H.P.M. (Kees) van Dam, ir. E.M.J. (Eric) Blok bnt
Costerweg 1-K
6702 AA Wageningen
www.sb4.nl

Projectnummer: 10380

Opdrachtgever: Combinatie de Betuwse Waard
Contactpersonen: dhr. R. Bouwens (Rob) (Ploegam), mevr. dr.ir. W. Soepboer (Welmoed) (Witteveen+Bos)

Versie: definitief, 19 juni 2020

INHOUD

INLEIDING.....	5
1. INTRODUCTIE.....	7
2. ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS.....	9
2.1. Kasteel Notenstein	9
2.2. Huis Oosterhout	11
2.3. Buitenplaats Oosterhout	13
3. BESCHOUWING.....	31
4. WAARDESTELLING.....	35
4.1. Waarderingsmethode	35
4.2. Waardenstelling op hoofdlijnen	37
4.3. Waardenstelling van onderdelen	39
BRONNEN.....	45
BIJLAGE 1: MONUMENTENOMSCHRIJVING.....	47

Luchtfoto met enkele toponiemen, 2019.
(Bron: www.topotijdreis.nl).

INLEIDING

De huidige buitenplaats Oosterhout is in het midden van de 19e eeuw ontstaan en uitgegroeid tot een rijk complex van onder meer hoofdhuis, bijgebouwen en boerderijen, siertuin, pinetum, oprijlaan, sterrenbos, wandelpark, boomgaarden en weilanden. De buitenplaats vindt haar oorsprong in een 14e eeuws kasteel, waarvan na een dijkdoorbraak in 1820 een lege plek op de hoek van Groenestraat en dijk resteert. De landerijen die ooit tot huis Oosterhout behoorden strekten zich uit tussen (Oude) Groenestraat, Griftdijk en de rivier de Waal.

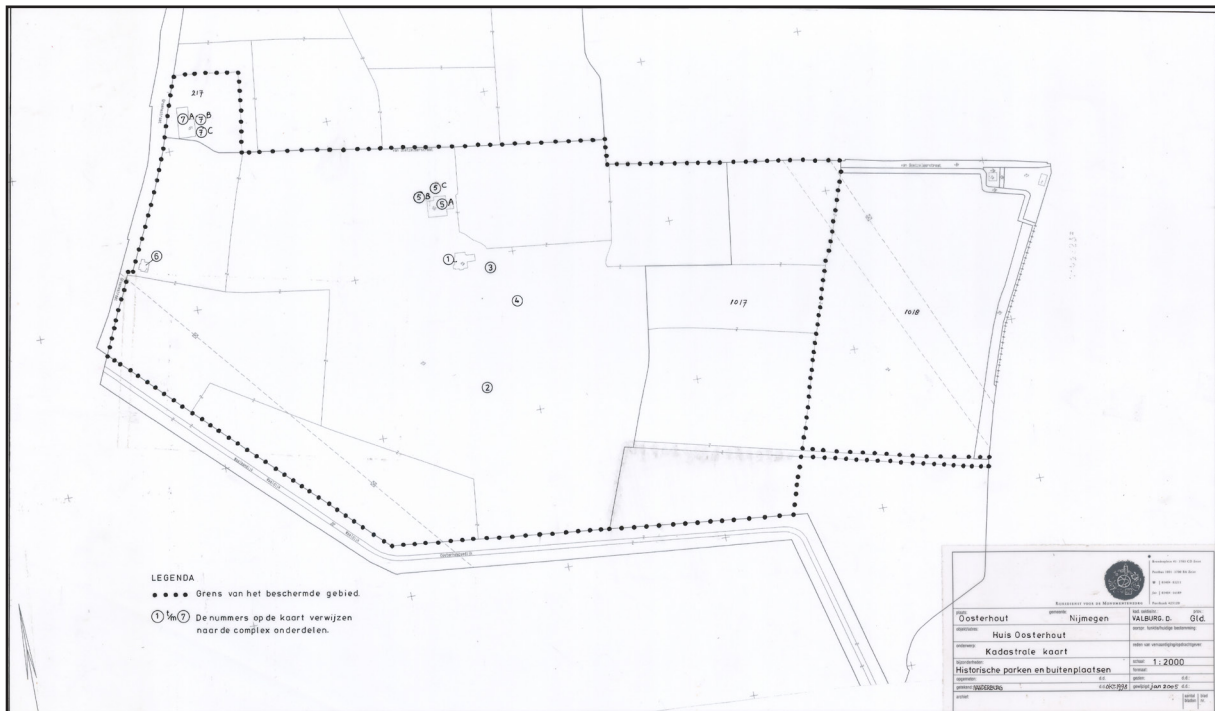
Met oog op dijkversterking tussen Wolferen en Sprok is een planproces in afrondende fase. In een eerder stadium is een cultuurhistorische verkenning uitgevoerd door adviesbureau RAAP (2019). Voor de dijkvakken ter hoogte van Oosterhout waren aanvankelijk zowel een verbreding van de dijkvoet als het aanbrengen van een nieuwe damwand (ter hoogte van het sterrenbos) voorzien. In voorjaar 2020 is besloten tot het aanbrengen van damwanden over het gehele tracé van de dijk ter hoogte van buitenplaats Oosterhout.

Vanuit de status als rijksmonument is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gevraagd een verdiepend onderzoek te verrichten om te kunnen beoordelen in hoeverre het beoogde plan effect heeft op aanwezige cultuur- en tuinhistorische waarden van de buitenplaats Oosterhout. Voor een dergelijk onderzoek naar groen erfgoed is de benodigde diepgang van het onderzoek vastgelegd in de Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek. Het onderzoek is toegespitst op de buitenplaats als geheel (historisch overzicht) en op onderdelen waarop een effect mag worden verwacht (waardenstelling).

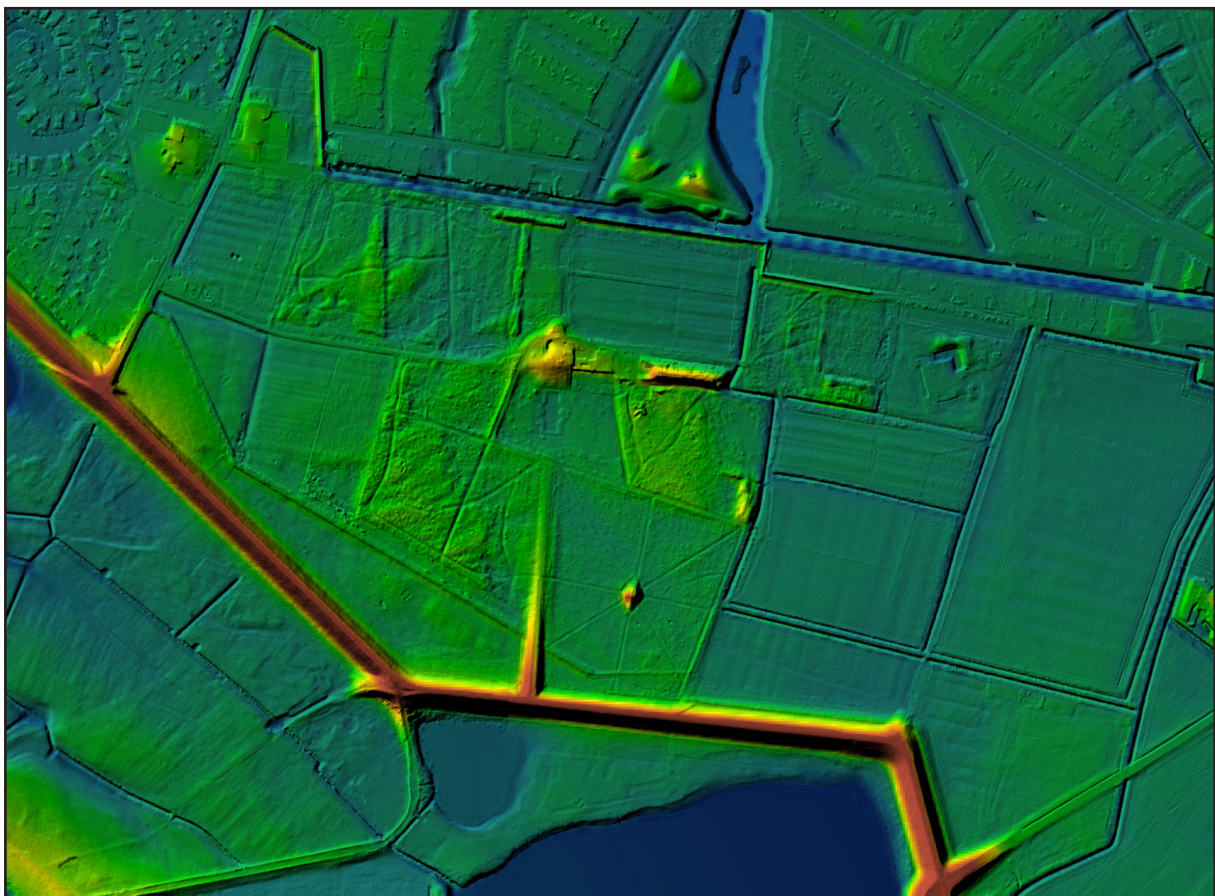
Voorliggend onderzoek is hoofdzakelijk gebaseerd op een literatuur-, bronnen- en kaartenstudie, terreinbezoeken en archiefonderzoek. Hierbij is dankbaar gebruik gemaakt van de aangeleverde stukken en verstrekte informatie door opdrachtgever en door vertegenwoordigers van de buitenplaats, dhr. C. van Boetzelaer van Oosterhout en dhr. F. Amescht.

Namens opdrachtgever traden dhr. Rob Bouwens en mevr. Welmoed Soepboer op als contactpersoon. Het onderzoek is uitgevoerd door Kees van Dam (landschapsarchitect en historisch onderzoeker), onder auspiciën van Eric Blok (landschapsarchitect en tuinhistoricus), beiden werkzaam bij bureau SB4.

SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen
Wageningen, 2020.

Begrenzing en onderdelen van het rijksmonument, toelichting bij de monumentenbeschrijving. Voor beschrijving van de monumenten, zie de bijlage. (Bron: RCE).

Actuele hoogtekaart: rood-oranje is hoog, blauw-groen is laag. (Bron: www.ahn.nl; samengesteld door SB4).

1. INTRODUCTIE

Locatiegegevens

Hoofdadres: Waaldijk 49, 6515 JA Nijmegen

Kadastraal: Gemeente Nijmegen (NMG00), sectie D, perceelnrs. 23, 217, 2203

Onderzoeksgebied

Het onderzoek richt zich op de van rijkswege beschermde Complex Historische Buitenplaats Oosterhout, globaal gelegen tussen de Waaldijk, Oude Groenestraat, Van Boetzelaerstraat en bouwplan Waayenstein.

Landschappelijke situering

De buitenplaats Oosterhout ligt in het rivierengebied bij het dorp Oosterhout, in het deel dat thans onder de gemeente Nijmegen valt. De buitenplaats ligt op de noordelijke oeverwal van de Waal, waar onder invloed van de rivier, menselijke activiteiten en dijkdoorbraken de bodem bestaat uit kalkhoudende ooi-vaaggronden met lichte zavel.¹ De hoogteligging van het terrein varieert plaatselijk tussen de circa 9.5 tot 10.5 meter boven NAP, met plaatselijke ophogingen tot ca. 13.8 meter boven NAP.²

Status

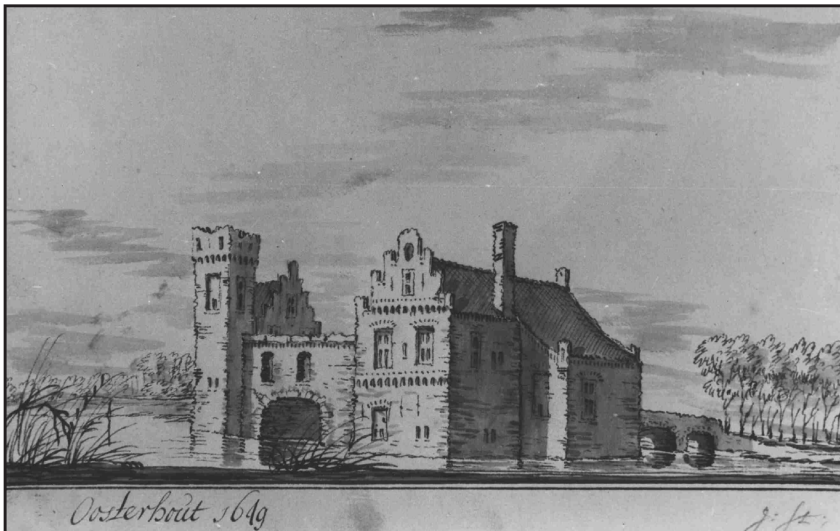
Vrijwel de gehele buitenplaats is in 2005 aangewezen als rijksmonument.³ Binnen het complex valt onder meer het onderdeel historische tuin- en parkaanleg, dat van algemeen belang is geacht vanwege 'de ouderdom; de historische tuin- en parkaanleg, die in de tweede helft van de 19de eeuw tot stand gekomen is en uit verschillende elementen bestaat: kleinschalige aanleg in landschapsstijl, wandelbos, sterrenbos, pinetum, moestuin; de kleinschalige tuinaanleg uit circa 1935 naar ontwerp van tuinarchitecte Mien Ruys; en de functioneel-ruimtelijke samenhang met de andere onderdelen van de buitenplaats'.⁴

1 <http://maps.bodemdata.nl/>

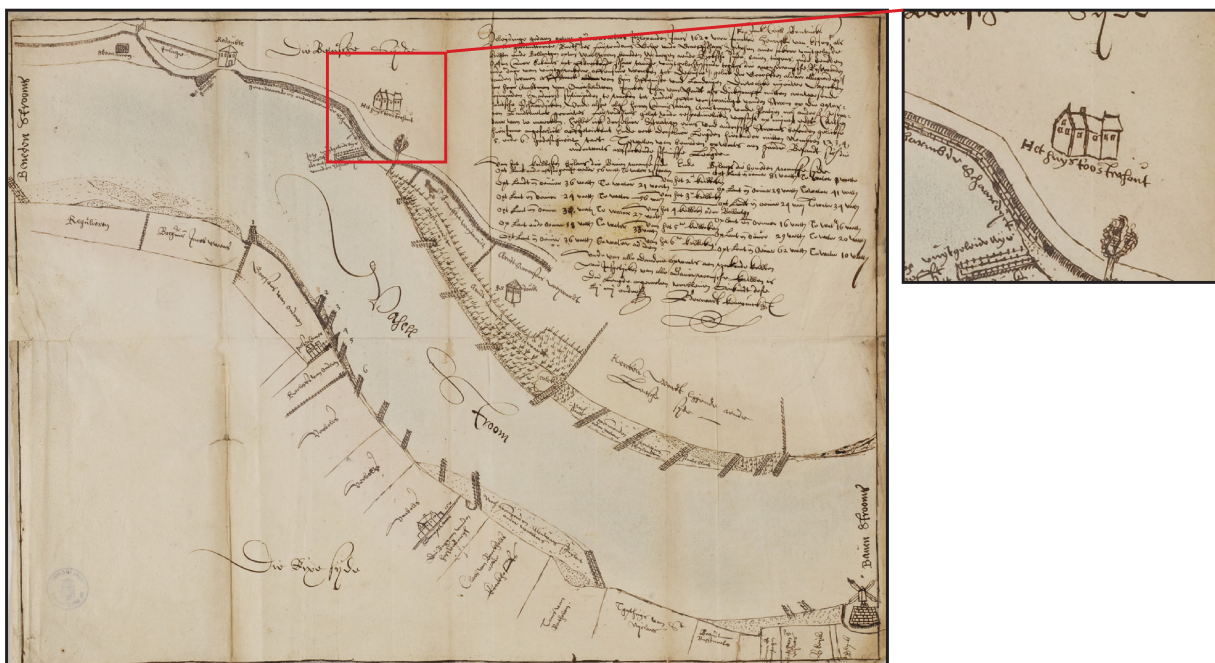
2 Zie: www.ahn.nl

3 RCE, complexnr. 520307; zie: <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/520307>. Waardering: "De HISTORISCHE BUITENPLAATS OOSTERHOUT is van algemeen cultuur-, architectuur- en tuinhistorisch belang: vanwege de ouderdom; vanwege het in neoclassicistische stijl opgetrokken hoofdgebouw, dat samen met de overige gebouwde opstallen een gaaf bewaard, karakteristiek ensemble van 19de-eeuwse buitenplaats-architectuur vormt; vanwege de 19de-eeuwse aanleg in landschapsstijl (wandelbos) met neoforme elementen (sterrenbos); vanwege de visuele samenhang tussen de complexonderdelen."

4 RCE, monumentnr. 520309; zie tevens de bijlagen.

'Oosterhout 1649', tekening door J. Stellingwerff, uit vermoedelijk begin 18e eeuw. (Bron: RAN, doc.nr. F73825; RKD, afb.nr. 0000186760: coll. De Poll).

Kaart van een deel van de Waal tussen Nijmegen (rechtsonder) en Oosterhout (boven), door B. Kempinck, 1620. (Bron: GA, 0124 Hof van Gelre en Zutphen, inv.nr. 1271).

2. ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS

2.1. Kasteel Notenstein

Reeds in de 14e eeuw zou bij Oosterhout een versterkt huis aanwezig zijn geweest, bekend als Notenstein en gesticht door het geslacht Van Bronckhorst.⁵ De oud-adellijke familie Van Bronckhorst behoorde tot één van de vier baanderheren van Gelre en bezat onder meer het gelijknamige kasteel tussen Zutphen en Doesburg en kasteel Batenburg aan de Maas.⁶ In 1572 was Notenstein in handen van Johan van Bronckhorst (<1556->1572) en Sybilla van Huysen.⁷ Het werd in dat jaar beschreven als huis en hofstad met grachten, bouwhuis, schuur, rosmolen, stallen, boomgaarden, een hof en bouw- en weilanden.⁸

Het huis en omgeving zou te lijden hebben gehad van een dijkdoorbraak in 1573, waarbij mogelijk het wiel 'Het Wolfsgat' ontstond.⁹ Ook tijdens de inname van het kasteel door Spaanse troepen in 1585 liep het forse schade op, waarna Johan van Bronckhorst het kasteel liet herstellen.¹⁰

Door huwelijk tussen Sybilla, de kleindochter van Johan van Bronckhorst, en Alphert van Hackfort in 1627 kwam het huis in handen van familie Van Hackfort.¹¹ In 1659 vererfden een deel van de goederen op hun zoon Floris van Hackfort (...-1677) en een (oostelijk) deel op zijn broer Johan. Omstreeks 1660 zou Floris' broer Johan van Hackfort op deze 'Waaische Weide' een stenen huis laten bouwen: Waaienstein.¹² Op dit huis zou in 1672 de overgave van de stad Nijmegen worden getekend in aanwezigheid van de Franse koning Lodewijk XIV.¹³

Vervolgens vererfde Huis Oosterhout op Floris' broer Gerrit of Gerardt van Hackfort (...-1706), diens zoon Albert Lodewijk (...-1749) en diens neef Caspar Floris van Hackfort tot Horst (1713-1797). Deze laatste kocht omstreeks 1750 huis Waaienstein, zodat de verdeelde terreinen na de boedelscheiding uit 1659 weer onder dezelfde eigenaar kwamen.¹⁴

In de 17e eeuw werd het kasteel aangeduid als 'Oosterholt' of 'Oosterhout', zoals op een tekening van het kasteel 'Oosterhout 1649', vermoedelijk door Jacob Stellingwerff (1667-1727) later vervaardigd of hertekend.¹⁵ Een vroege topografische aanduiding is als 'Het Huys t'Oostrehout' op de kaart door Bernard Kempinck uit 1620.¹⁶

Een dijkdoorbraak in 1651 bij de 'Waeische weide' veroorzaakte wederom een wiel (in 1809 opgenomen in de grote 'Waaiensteijnkolk') en vermoedelijk schade aan de goederen te Oosterhout.¹⁷

5 Jas, 2013, p. 375-376.

6 GA, toeg.nr. 0381 Huis Bronckhorst, inleiding op de inventaris.

7 De familie noemde zich ookwel Van Bronckhorst tot Oosterhout, zoals onder meer blijkt uit het Album amicorum van van Johan van Lynden 1556 - 1578 (GA, 3067 - Familie Batenburg/Van Basten Batenburg, inv.nr. 28). Grootmoeder van deze Johan van Lynden was Walburg van Bronckhorst tot Oosterhout (...->1514), gehuwd met Steven van Lynden tot de Brienenshof. Walburg was een dochter van Johan van Bronckhorst tot Oosterhout, burgemeester van Nijmegen, en Anna van Delen. Zie: http://www.vanbatenborgh.nl/webexposities/album_amicorum; http://www.vanbatenborgh.nl/webexposities/album_amicorum/personen_in_album; http://www.vanbatenborgh.nl/publicaties/gelderse_familierelaties/naasten_johan_van_lynden

8 Jas, 2013, p. 376.

9 Zie ook: John Mulder, 2017, p. 5-14 en p. 15-19.

10 Jas, 2013, p. 376.

11 Zie: GA, 0405 - Huis Ter Horst, geslacht Hackfort tot Oosterholt, o.a. inv.nr. 169.

12 Niet te verwarren met de ridderhofstad Wayenstein tussen Zuilenstein en Amerongen, zoals op: https://nl.wikipedia.org/wiki/Heerlijkheid_Waaienstein.

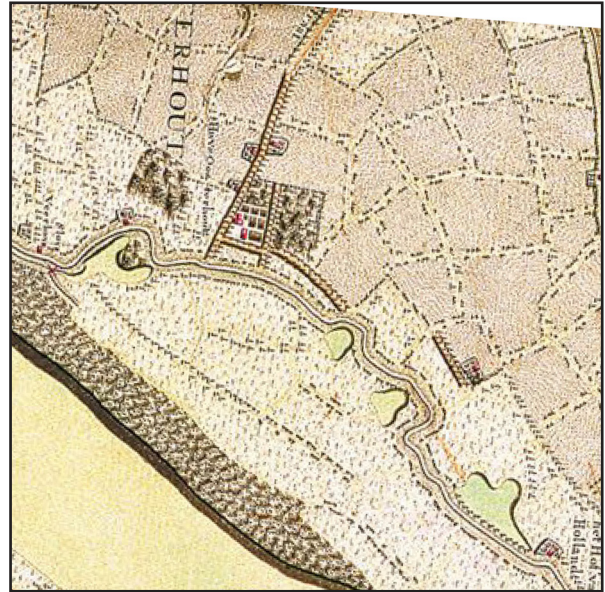
13 Jas, 2013, p. 376; https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl/info/Beleg_en_inname_in_1672; Smetius, 1784, p. 207-208.

14 Ruyten, 1989, p. 32-36.

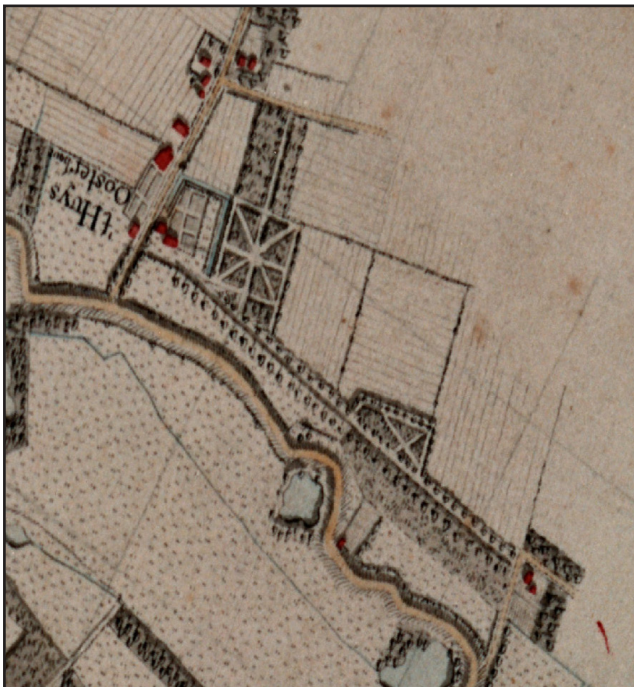
15 RAN, doc.nr. F73825. Zie: RKD, afb.nr. 0000186760; <https://rkd.nl/explore/images/122788> (uit coll. J.M. van Haersma de With (collectie De Poll), Voorst (Gelderland))

16 Bron: GA, 0124 Hof van Gelre en Zutphen 1271. Zie ook: Mulder, 2009, p. 63-72. Deze kaart zou aanleiding geven om te twifelen over de locatie van het middeleeuwse kasteel, zie: Van Woerkom, 2011, p. 11-18.

17 Mulder, 2002, p. 46, 80.

Uitsneden van de kaarten van Van Hooff (links, ca. 1775) en Hottinger (rechts, ca. 1780).
(Bron: www.wildernis.eu; NA).

Uitsnede van de kaart door De Man (ca. 1806-1809).
(Bron: kaart.nijmegen.nl (vervormd bij georefereren); NA).

2.2. Huis Oosterhout

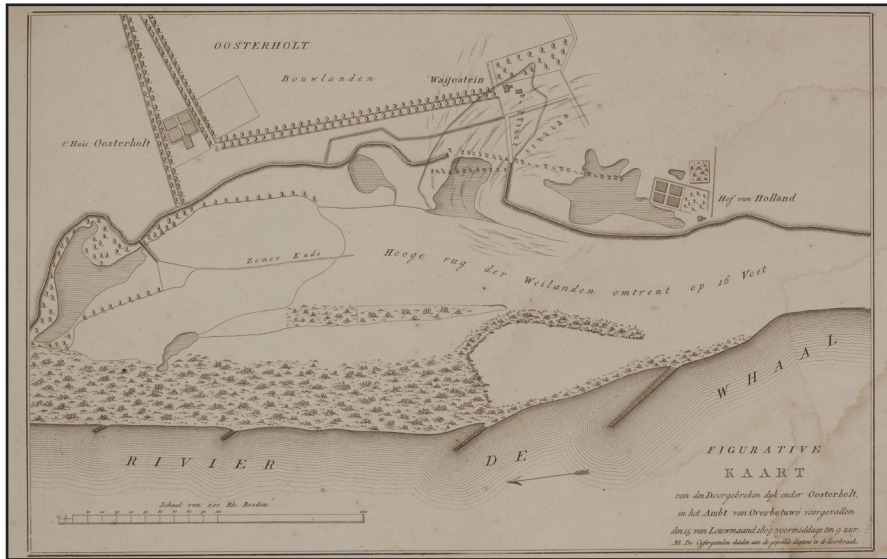
Via Gerardt (van) Hackfort tot Oosterholt kwamen de bezittingen in het begin van de 18e eeuw in handen van Albert Lodewijk Hackfort.¹⁸ In 1743 erfde zijn neef Caspar Floris (van) Hackfort (1713-1797), heer van de Horst (Ter Horst in Loenen), de goederen te Oosterhout.¹⁹ Deze huwde in 1755 Georgia Johanna (van Heeckeren) van Dorth (1718-1818). Oosterhout zou in handen komen van hun zoon Olivier Th. P. (van) Hackfort (1760-1795), die in 1784 trouwde met Theodora J.I.A.G.A.Ch. Speyart van Woerden (1758-1829).²⁰ Bij de boedelscheiding van de overleden Olivier Theodorus Petrus Paulus Hackfort worden de onroerende goederen onder Oosterhout in 1817 verdeeld onder zijn dochters Georgetta Johanna Augustina Hacfort, Anna Theodora Maria Hacfort en Oliviera Theodora Hacfort.²¹

De oorspronkelijke gronden bij huis Oosterhout zouden in handen komen van Georgetta Johanna Augustina Hacfort tot Oosterholt (...-1843), die ook als eigenaar in het kadaster van 1832 geregistreerd staat.²² Na haar overlijden werd in 1844 het landgoed in vier percelen te koop aangeboden.²³

GEDetailleerde gegevens over het kasteel Oosterhout in de 17e en 18e eeuw ontbreken. Op de topografische kaarten uit ca. 1775-1780 door militair ingenieurs H. van Hooff en J.H. Hottinger staat het huis te Oosterhout duidelijk weergegeven op een erf in de hoek van de Groeneweg en de Waaldijk. Via een als laan beplante kade was het huis verbonden met het ten oosten ervan gelegen huis Waaijenstein: de Waaijensteinselaan.²⁴ De kaart van M.J. de Man uit ca. 1806-1809 geeft een vergelijkbaar en meer gedetailleerd beeld, waarbij het erf duidelijk een groot volume (het huis) en een kleiner volume ten noordwesten ervan (bijgebouw) omvat, dit erf aan west-, noord- en zuidzijde door een watergang omgracht is, ten oosten hiervan een sterrenbos ligt met een middenlaan die in noordelijke richting doorloopt tot aan de huidige Van Boetelaerstraat en halverwege de laan naar Waaijenstein een klein bos ligt met diagonaal kruisvormig pad. Gezien de asymmetrische positie van deze paden is het voor te stellen dat deze gericht waren op de kerktorens in respectievelijk Nijmegen en Weurt.

Na het overlijden van Olivier Hackfort hertrouwde Theodora Speyart van Woerden in 1798 met Marie Gerard Carel van Scherpenzeel-Heusch (1759-1810).²⁵ Zij brachten in ieder geval enige tijd op Oos-

-
- 18 GA, 0405 - Huis Ter Horst, geslacht Hackfort tot Oosterholt, o.a. inv.nr. 186. Gerardt Hackfort is in 1693 gehuwd met Agnes Louwyse Schaep.
- 19 GA, 0405 - Huis Ter Horst, geslacht Hackfort tot Oosterholt, o.a. inv.nr. 187: Testament van Albert Lodewijk Hackfort, heer tot Oosterholt, ten behoeve van zijn neef Caspar Floris Hackfort, heer van de Horst, 1743. Met verklaring van ontvangst der besloten dispositie door ambtman en gerichtsheden van Overbetuwe, 1743. Zie ook: inv.nr. 88: Magescheid tussen de erfgenamen van hun vader Olivier Th.P.P. Hackfort, overleden in 1795, van hun grootvader, Caspar Floris Hackfort, overleden in 1797 te Oosterholt, en van diens vrouw Georgia Johanna van Dorth, 1817.
- 20 GA, 0405, inv.nr. 84: Acte van huwelijksvoorwaarden tussen Olivier Theodorus Petrus Paulus Hackfort en Theodora Johanna Speyart van Woerden, 1784. Van Woerkom, 2008, p. 14. De zus van Georgia Johanna van Dorth, Maria Cornelia van Dorth (1760-1836), was gehuwd met G.W.J. baron van Lamsweerde (1758-1837), die later het noordelijke deel van de gronden bij huis Oosterhout zou erven of kopen. In het kadaster van 1832 is vermoedelijk zijn zoon Theodorus Marcellus Ignatius Aloysius baron van Lamsweerde geregistreerd.
- 21 RAZU, 386 Familie De Wijkerslooth de Weerdesteyn, inv.nr. 1363 Stukken over de aankoop door Franciscus Johannes baron de Wijkerslooth de Weerdesteyn te Haarlem van de Oosterhoutsewaard, met retroakte, 1817, 1826-1827. In 1826 en 1827 zou Franciscus Johannes baron de Wijkerslooth de Weerdesteyn te Haarlem gronden van de buitenplaats en uiterwaard kopen van Anna Theodora Maria Hacfort (gehuwd met Theodorus Maria Justinus baron Speyart van Woerden tot Oenema), wonend te Ressen en van Georgetta Johanna Augustina baronesse van Hacfort, wonend te Neerbosch.
- 22 Zie voor overlijdensbericht: Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant 27 sept. 1843. GA, 0456 Familie Van Dorth tot Medler, inv.nr. 153: Acte, waarbij de boedelscheiding van de erfgenamen van O.Th.P.P. en C.Fl. Hacfort wordt opgedragen aan R.E. van Dorth tot het Medler en Olivier Hacfort tot de Horst, 1816.
- 23 Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 30 maart 1844.
- 24 Dat deze kade op de kaarten door Van Hooff en Hottinger niet doorgetrokken is getekend zal op een cartografische fout berusten.
- 25 Spaan, 2011, p. 8-15: Theodora Speyart van Woerden (geboren op huize Andelst, weduwe van Olivier Theodorus Petrus Hacfort heer van Wayenstein in Oosterholt) en Marie G.C. van Scherpenzeel-Heusch, heer van Mierlo (1759-1810), kregen twee zonen namelijk: 1) Jo(h)annes Ludovicus Theodorus Antonius Libuinus baron van Scherpenzeel Heusch, geboren op het huis Oosterholt 13 november 1799, later woonachtig op kasteel Baarlo en in Roermond en overleden in 1872 te Vlodrop (zie: <http://www.biografischportaal.nl/persoon/56648571>; zie ook: RHCL, 16.1109 Familie van Scherpenzeel Heusch), en 2) Theodorus Johannes Maria Hubertus van Scherpenzeel Heusch, geboren op 30 november 1801 te Oosterhout, overleden in 1868, getrouwd in 1848 te Rotterdam met Maria Rosa Antonia de Kuyper (1819-1875), woonachtig in Nijmegen, lid van de Provinciale Staten van Gelderland (zie: <http://resources.huygens.knaw.nl/repertoriumambtsdragersambtenaren1428-1861/app/personen/3084>), geen kinderen. In 1845 zijn beide
-

'Figurative kaart van de doorgebroken dijk onder Oosterholt, in het amt van Overbetuwe voorgevallen den 15 van Louwmaand 1809 voormiddags ten 9 uur', anonieme vervaardiger. De doorbraak vond plaats ter hoogte van Waaijenstein, waarbij dit huis werd verwoest.
(Bron: GA, 1506 Kaartenverzameling Gemeente Arnhem, inv.nr. 7722).

Uitsnede van de Verpondingskaart, door A. van Leeuwen, 1810. Noordoostelijk rond de nieuw ontstane kolk (tussen Wolfs gat en Pompegat) is een geknikte dijk aangelegd. Naast het 'Huis te Oosterhold' liggen aan de Groenestraat: de kerk (uit 1795, ging in 1820 verloren), boerderijen Zandhoek, Lindensbouwing en Vosackers. Rechts, aan de Griftdijk, boerderij annex café Rustwat.
(Bron: GA, 0873 Collectie Verpondingskaarten, inv.nr. 116).

terhout door, want hun zonen werden in 1799 en 1801 op Oosterhout geboren. In 1805 zou worden gezocht naar huurders van het huis, waarbij de advertentie vermeldde: ‘Het buiten-verblijf Oosterholt, in Over-Betuwe, een half uur gaands van Nymegen gelegen; met deszelfs spatieuze Stallinge en Remife, Tuin, Visscheryen, Jagt, Wandelingen, en een stuk Weiland voor het Huis gelegen’.²⁶

Hun zoon Theodorus Johannes Maria Hubertus baron van Scherpenzeel Heusch van Dreumel en Oosterhout (1801-1868) zou na 1845 de gronden van huis Oosterhout langs de Waaldijk in bezit krijgen (vermoedelijk door aankoop) en enige jaren later een nieuw landhuis laten bouwen.

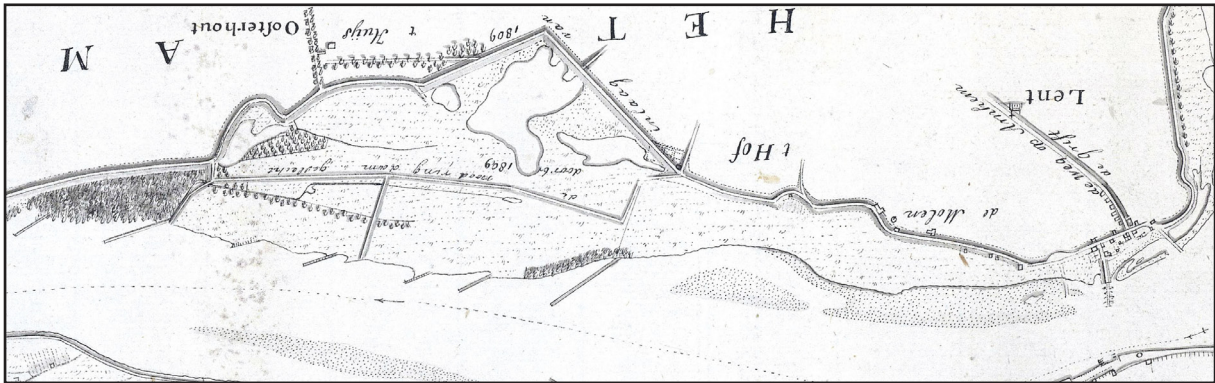
In 1809 braken de Oosterhoutse dijken door en werden het huis Oosterhout zwaar beschadigd en verdween huis Waaijestein in de doorbraakkolk. De Verpondingskaart uit 1810 geeft de herstelde situatie weer, waarbij rondom het huis aan de Groeneweg een tuin lag, ten oosten hiervan de middenlaan van het sterrenbos nog aanwezig was en een deel van de rechte laan tussen huizen Oosterhout en Waaijestein resteerde. Noordelijk rond de grote kolk, op de plek waar huis Waaijestein lag, werd een nieuwe recht geknikte dijk aangelegd. De schade aan Huis Oosterhout zou na 1809 zijn hersteld.²⁷

In 1820 brak de dijk bij Oosterhout opnieuw door en verwoestte het huis te Oosterhout. De grote Verburgtskolk ontstond, als uitbreiding van een kolk die bij een doorbraak in 1682 was ontstaan.²⁸ Dit keer werd het huis niet direct herbouwd. De eerste kadastrale kaart geeft een beeld van de situatie zoals opgemaakt tussen 1819 en 1832. Na 1820 is een nieuwe dijk meer landinwaarts aangelegd. Ter plekke van het huis en het bijgebouw aan de Groenestraat zijn twee kleine kolken aanwezig. Het resterende deel van de Waaijesteinselaan is nog aanwezig. Oostelijk van het huis en noordelijk van de laan, tot aan de latere Van Boetzelaerstraat, is bos aanwezig. In 1832 is het eigendom voor het oorspronkelijke landgoed verdeeld onder baron van Wijkersloot van Weerdestein (uiterwaarden), Georgetta Johanna baronesse van Hac(k)fort (zuidelijk deel langs de dijk) en T. baron van Lamsweerde (noordelijk deel tussen Groenestraat en Griftdijk met boerderijen Lindensbouwing en Vosakkers).²⁹ In 1843 werd nog een aanzienlijke partij hout verkocht door de baronesse van Hacfort: 70 percelen elzen- en wilgenhout.³⁰

2.3. Buitenplaats Oosterhout

Zoals hierboven vermeld zou Theodorus J.M.H. baron van Scherpenzeel Heusch na de afhandeling van de boedelscheiding Georgetta Hacfort tot Oosterholt, in ieder geval na 1845, eigenaar worden van de gronden te Oosterhout. Mogelijk vormde zijn huwelijk in 1848 aanleiding voor het herstel van de buitenplaats Oosterhout. Omstreeks 1850 zou in ieder geval in het bestaande bos een nieuw huis worden gebouwd. Het zou bestaan uit een aanzienlijk herenhuis met het woongedeelte op de eerste verdieping, met de voorgevel gericht op het zuiden, naar de dijk en rivier. Aangebouwd aan het huis bevond zich aan de noordzijde het boerderijgedeelte. Rechts van het gebouw stonden twee schuren. De ontsluiting van het huis vond plaats vanuit het zuiden: vanaf de Waalbandijk, een deel van de Waaijesteinselaan, een nieuwe rechte (zicht)laan op het huis en dan linksom langs de tuin naar de entree aan de zuidzijde van het huis. De koets kon vervolgens onder het portaal doorrijden naar het koetshuis ten oosten van het huis. Van de overslaggronden (mengsel met grof zand dat zich bij een dijkdoorbraak over het land verspreid) werden op het terrein heuvels opgeworpen, waaronder een grote ‘woerd’ waarop het huis werd gebouwd. Twee andere langgerekte heuvels liggen aan de oostzijde (met daarin de ijskelder en uitzichtspunt over het latere pinetum) en aan de noordzijde van het park.

-
- broers (samen met andere erfgenamen) betrokken bij de afhandeling van de erfenis van halfzus Georgetta Johanna Augustina Hacfort tot Oosterholt, zie: Nederlandsche Staatscourant van 11-07-1845.
- 26 Oprechte Haarlemse courant, 7 november 1805. Waaijestein zou in 1809 verpacht zijn geweest aan landbouwer Peter Jansen. In 1820 is huis Oosterhout verhuurd aan familie Menso. Zie: Spaan, 2011, p. 10.
- 27 Jas, 2013, p. 376; Mulder en Spaan, 2009, p. 66. Zie mogelijk ook: RHCL, 16.1109 Familie van Scherpenzeel Heusch, inv.nr. 698 Stukken houdende plattegronden opgemaakt in verband met een nieuwbouw of verbouwing van het huis Oosterhout, z.d., ca. 1800.
- 28 Mulder, 2002, p. 47-48. Zie ook: Horlings, 2019, p. 9-10; Van der Aa, 1846, p. 520.
- 29 De gronden werden in 1829 nog publiek verpacht door G.W.J. baron van Lamsweerde, zie: Van Woerkom, 2008, p. 8-14.
- 30 Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Coutant, 1 maart 1843: “Verkoop van 70 perceelen ELSSEN- en WILLIGEN HOUT, geschikt voor WATERWERKEN, liggende gehakt in het Bosch van de Hoog Wel Geboren Freule Baronesse HACFORT, te Oosterholt”.
-

Uitstede van een kaart van de Waal, ca. 1809. Middenboven staat 't Huijs' aangeduid.
(Bron: NA, inv.nr. 00013002881).

Tekening van de verwoesting van het Huis te Oosterhout op 20 januari 1820, Cornelis van Hardenbergh.
(Bron: GA, Topografisch-historische Atlas Gelderland, inv.nr. 1551-2431).

Beschadigingen door een dijkdoorbraak bij Oosterhout, vermoedelijk in 1820. Het gebouw lijkt een kerk te betreffen, mogelijk de kerk uit 1795 ten noorden van het Huis te Oosterhout.
(Bron: Rijksmuseum, nr. RP-P-OB-83.686).

In 1863 volgde een verkoop van huis en heerlijkheid van 'Oosterholt', waarna het echtpaar Van Scherpenzeel-Heusch naar Arnhem verhuisde.³¹ De verkoopadvertentie luidde: 'Het adellijke huis en heerlijkheid Oosterholt, bestaande in Watervrije Gebouwen als Heerenhuis, koetshuis, stalling, schuren en berg, uitgestrekte tuinen, wandelwegen, bouw- en weilanden, bosschen beplant met een groot aantal weelderige wassende eiken, lariksdennen en andere bomen, benevens hakhout [...], groot te zamen 51 bunders, 15 roeden 50 ellen'.³²

Arnoud Jan de Beaufort (1799-1866) werd in 1863 de nieuwe eigenaar van Oosterhout. Deze Utrechtse grootgrondbezitter was onder meer lid van Provinciale Staten in Utrecht, in 1841 gehuwd met Anna Alida Stoop (1812-1885), eigenaar van onder meer huize Den Treek en opgeleid als bosbouwkundige.³³ Door aankoop van gronden, onder andere delen in de uiterwaard en aan de noordzijde die vervreemd waren geraakt, groeide het landgoed aan het eind van de 19e eeuw tot zo'n 159 hectare. Hierbij werd ook boerderijen Lindensbouwing en Vosakkers weer aan het landgoed toegevoegd. Aan de noordoostzijde werd reeds voor 1868 een bos geplant, dat de naam 'Treekerbosje' zou krijgen, omdat gebruik werd gemaakt van bomen van landgoed Den Treek.³⁴ Nadien kwam Oosterhout in handen van zijn dochter Margaretha Laurentia de Beaufort (1852-1930), die in 1875 met mr. Hendrik J.H. baron van Boetzelaer (1850-1924) trouwde.³⁵

Na 1930 vererfde het landgoed op zoon mr. C.G.W.H. van Boetzelaer (1892-1986), in 1923 gehuwd met Ethel C. Litchfield (1900-1976). Hij was na de Tweede Wereldoorlog minister van Buitenlandse Zaken en verbleef als diplomaat onder meer in Washington en Parijs.³⁶

Het huis zou in 1896, 1912 en 1932 zijn verbouwd. Bij de verbouwing in ca. 1912-1920 werd het boerderijdeel aan de noordzijde van het huis verwijderd en aangepast tot onderdeel van de woning en voor-gevel. Aan de oostzijde werd een vleugel aangebouwd met muziekkamer. Na de sloop van de schuren ten oosten van het huis in ca. 1930-1932 werden hier twee tuinen aangelegd (van elkaar gescheiden door tuinmuren), waaronder omstreeks 1936 een tuin naar ontwerp van Mien Ruys. Ten oosten van deze tuinen kwam een schuur en garage, die thans zijn verbouwd tot woonverblijf met schildersatelier. Voor de bedrijfsvoering was omstreeks 1912-1920 ten noordwesten van het huis een geheel nieuw, thans nog aanwezig boerderijcomplex gebouwd (Waaldijk 50), bestaande uit een woonhuis, twee grote schuren, houten appelschuur en paardenstal. Bij het toegangspad aan de Groenestraat werd omstreeks 1915 een dienstwoning gebouwd voor de koetsier en/of jachtopzichter. Daarmee was omstreeks 1932 de situatie wat betreft de gebouwen ontstaan zoals deze thans nog is.

31 Spaan, 2011, p. 8-15

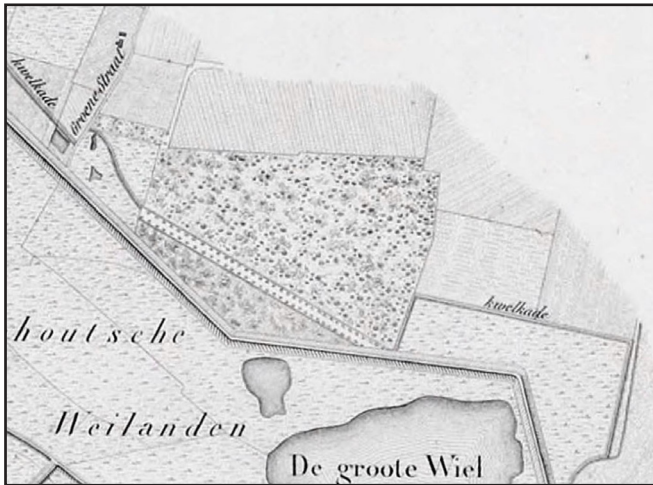
32 Nieuwe Rotterdamsche courant : staats-, handels-, nieuws- en advertentieblad, 25 mei 1863.

33 Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Arnoud_Jan_de_Beaufort_\(1799-1866\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Arnoud_Jan_de_Beaufort_(1799-1866)); HUA, 53 Familie De Beaufort, inleiding op de inventaris, inv.nr. 1142.

34 Zie topografische kaart, uitgave 1868. Vr.mededeling dhr. Van Boetzelaer.

35 Van Woerkom, 2008, p. 14. H.J.H. van Boetzelaer van Oosterhout bewoonde tevens buitenplaats Dijnselburg in Huis ter Heide, waar hij in 1905 nog in het adresboek staat geregistreerd, zie: Vereniging Bosch en Duin en omstreken, 70 jaar jong en groen, 1993, p. 17.

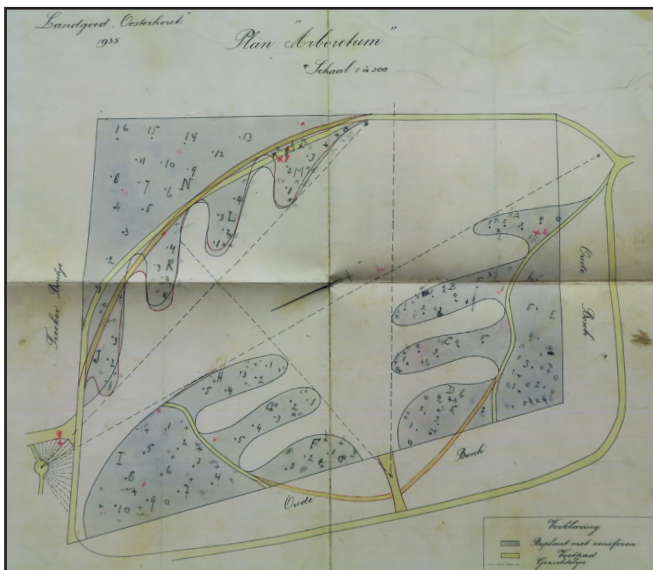
36 Van Woerkom, 2008, p. 14; <https://www.parlement.com/id/vg09llhjsy0>

Uitsnede van een rivierkaart, blad 3 Nijmegen, 1830-1835. Binnendijks zijn kweelkades aangelegd. (Bron: GA, toeg.nr. 0509, inv.nr. 285).

Combinatie van twee situatiekaarten, door Louis Abraham Reuvens en A.A.J. Pistor, 1869-1871. Aan weerszijden aansluitend op de oude Waaijenselaan zijn binnendijks kweelkades aanwezig. (Bron: GA, 1963 Dijkstoel van Wageningen en Bennekom, inv.nr. 699).

'Landgoed Oosterhout 1935, Plan "Arboretum"'. Het noorden is links. (Bron: doss. F. Ameschoot; Coll. Huis Oosterhout).

Foto van de door Mien Ruys ontworpen tuin met vijver, borders en pergola, ca. 1936-1939. (Bron: doss. F. Ameschoot; Coll. Huis Oosterhout).

Foto van de door Mien Ruys ontworpen tuin vanuit het oosten gezien, ca. 1936-1939. (Bron: doss. F. Ameschoot; Coll. Huis Oosterhout).

De familie Van Boetzelaer liet in 1898-1899 het sterrenbos aanleggen.³⁷ In het midden van het sterrenbos werd met overslaggrond een ovaal heuveltje opgeworpen, dat de 'seringenberg' werd genoemd. Op het heuveltje werd een prieel gebouwd. Van de acht lanen in het sterrenbos is de zuidoostelijke gericht op de Sint-Stevenskerk in Nijmegen.³⁸

Tijdens een amateur-archeologische opgraving in 1911 naar restanten van het kasteel werden mergelstenen, delen van de kelder, toren, toegang en grachten, een steen met jaartal 1634, een put en schoorsteen gevonden.³⁹ Hieruit maakte men op dat ter plekke van het in 1820 verwoeste huis ook het middeleeuwse kasteel moest hebben gestaan.

In 1935 werd een plan gemaakt voor een 'arboretum' aan de oostzijde van het park, tussen het 'Treker Boschje' en het 'Oude Bosch', met doorzicht vanaf een zitje aan het uiteinde van de wal op de Sint-Stevenskerk in Nijmegen.⁴⁰ Het arboretum werd uiteindelijk een pinetum en zou ca. 0,5 ha gaan beslaan.

In samenhang met de verbouwing van het huis, aanbouw van de oostelijke vleugel en afbraak van de stal annex koetshuis zou omstreeks 1936 de dan beginnend tuinarchitecte Mien Ruys (1904-1999) zijn gevraagd voor tuinadvies.⁴¹ Naar haar ontwerp werd een tuin aangelegd in een door twee tuinmuren omsloten deel, direct naast het huis. De tuin is een relatief vroeg ontwerp van de later bekende tuinarchitecte, met invloeden van de architectonische tuinstijl en cottagetuin, in vormen en materialen zoals gebruikelijk in die tijd. In 1948 werden door Mien Ruys twee borders ontworpen en een rotstuint.⁴²

In 1937 brandde boerderij Vosackers af. De herbouwde boerderij werd na 2000 afgebroken voor de aanleg van een nieuwbouwwijk.

In 1934 werd landgoed Oosterhout onder de Natuurschoonwet van 1928 gerangschikt, waarbij het park - behalve het gedeelte direct rondom het huis - voor wandelaars werd opengesteld.⁴³

In de Tweede Wereldoorlog kwam het landhuis de bezetting en vordering redelijk door, doch werd in 1944 door de geallieerde troepen in gebruik genomen als noodhospitaal, waaronder huis en park werden geschaad.

Onderzoek naar gedrag van de vogel- en vlinderpopulatie vindt sinds 1956 op het terrein plaats door het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek.⁴⁴

37 Coll. Huis Oosterhout, kasboek 'Uitgaven aanleg bosch Baron van Boetzelaer 1898/99'. Naast arbeidslonen bevinden zich in dit schriftje enkele beplantingslijsten: 1) Den WelEdele Heer J. van Woerkom te Oosterhout, debet 1899 aan H. van Eldik Az te Opheusden: 181 eiken heesters, etc ['eiken, dennen, zwarten beuken, noten, tamme kastanje, doorns']; 2) Bloem- en boomkwekerij 'Rozenhoeve', Rijsenburg 1901, Den Hoogwelgeb. Heer Baron van Boetzelaer, debet aan P.J.A. de Bruijn: 250 eikeheesters, etc. ['Wilde appels, jasmijnen, seringen, deutchia's, sneeballen, schosia's, ribus, weigelia's, thuya occidentalis, zilverdennen, elzestekken']; 3) Hoog Wel-geboren Heer G.H.L. Baron van Boetzelaer, voor de beplanting aan het huis Oosterhout, debet aan H. van Eldik Opheusden, 1901: 100 Wilde appelboomen, etc. ['iepeheesters, zware beuken, treuriep, goudrenetten, bellefleur'].

38 Zie ook: Stichting PHB, 2006; Segers, 1999, p. 33-34.

39 Verslag door dhr. Hans van Kesteren, in archief Thijs van Woerkom.

40 Tekening en beplantingslijst in Coll. Huis Oosterhout. De beplantingslijst is gedateerd op 1935 en voorzien van een stempel van dr. Th.C. Oudemans, verbonden aan landgoed Schovenhorst (zie: <https://edepot.wur.nl/268701>).

41 Den Dulk, 2017, p. 81: in een aantekenboekje uit 1936 is sprake van bezoeken van Mien Ruys aan buitenplaats Oosterhout. Zie ook: <http://www.tuinenmienruys.nl/nl/1/mien-ruys>; Haas, A. de, *Ruys, Wilhelmina Jacoba (1904-1999)*, op: <http://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/d> (geraadpleegd op 18-5-2020).

42 De borderontwerpen zijn bewaard gebleven, waarvan er een langs de tuinmuur was bedoeld.

43 Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 12 april 1934.

44 Integrale visie Buitenplaats Oosterhout, 2007.

Schilderij van het huis en de tuin vanuit het zuiden, door H.W. Jansen, 1899. Uit de afbeelding spreekt duidelijk de landschappelijke aanleg met kleurrijke bomen (bruine beuk, naaldhout) en borders.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

Foto van het huis en de tuin vanuit het zuiden, ca. 1910-1930. De beplanting is verder uitgegroeid. Het huis ligt duidelijk verhoogd. Recht voor het huis is een tuinvaas aanwezig.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

Schilderij waarop als collage verschillende aspecten en onderdelen van de buitenplaats Oosterhout en de omgeving zijn afgebeeld, ca. 1932. Uit de oriëntatie en achtergrond blijkt ook de gerichtheid van de buitenplaats op de rivier en het rivierlandschap.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

Deeltuin ten oosten van het huis (oostgevel), ontworpen door Mien Ruys. Foto door J.P. de Koning, 1999. (Bron: RCE, nr. 322.734).

Tuinprieel. Foto door J.P. de Koning, 1999. (Bron: RCE, nr. 322.735).

West- en zuidgevel van het huis. Foto door A.J. van der Wal, 1966. (Bron: RCE, nr. 108.924).

Tuinprieel. Foto door A.J. van der Wal, 1966. (Bron: RCE, nr. 108.925).

Noordgevel van het huis. Foto door A.J. van der Wal, 1966. (Bron: RCE, nr. 108.922).

Zuidgevel van vml. boerderij Lindensbouwing. Foto door C.S. Booms, 2003. (Bron: RCE, nr. 500.823).

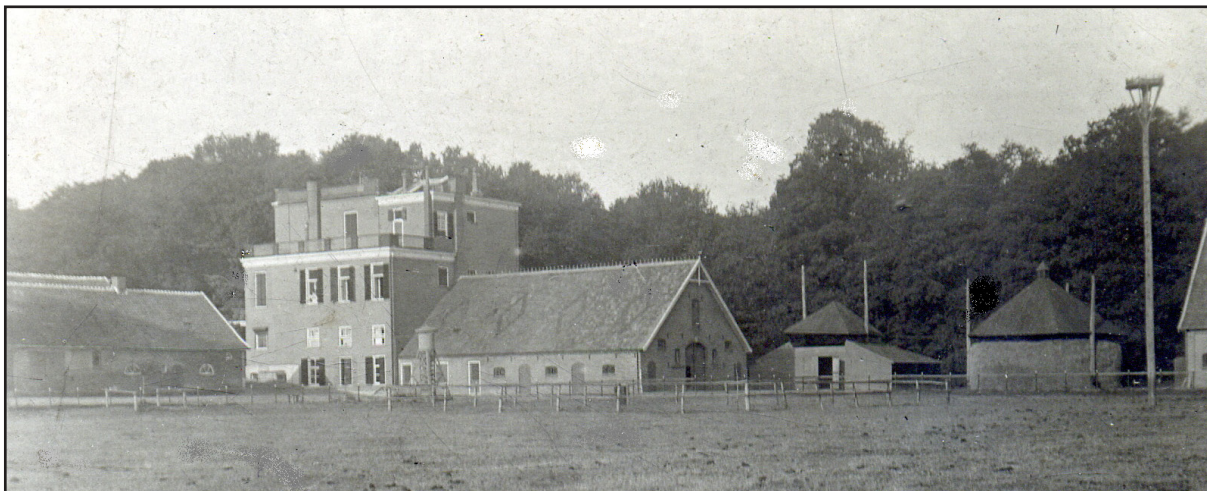

Foto vanuit noordoostelijke richting gezien. Situatie vóór 1932, waarbij het boerderijdeel nog aan het hoofdhuis verbonden is, links nog schuren aanwezig zijn en rechts kapschuur, hooiberg en schuur. Ook is rechts een paal voor een ooievaarsnest aanwezig (zie ook schilderij uit ca. 1932).
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Foto's van de tuin ten zuiden van het huis met onder andere kuuipplanten en borders. Situatie vóór 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Foto langs de zuidgevel met zicht op een schuur. Situatie vóór 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Foto van de noordgevel. Situatie na 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Foto van de zuidgevel. Situatie na 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Foto van de westgevel. Situatie na 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

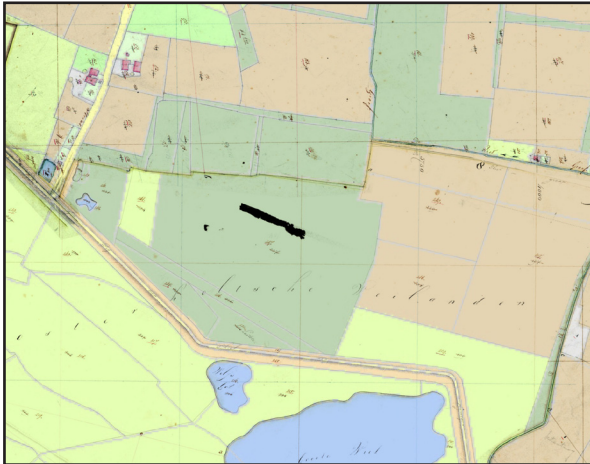
Foto van de oostgevel. Situatie na 1932.
(Bron: Dos. F. Ameschot; coll. hist. vereniging).

Na 1986 ging Oosterhout over op (o.a.) mevr. S. E. van Boetzelaer (1928-2007) en dhr. C.W. van Boetzelaer. De gronden in de uiterwaarden (ca. 45 ha) werden verkocht om de successierechten te voldoen. In relatie tot het hoogwater in het rivierengebied in 1993 en 1995 is de Waalbandijk aan het einde van de jaren 90 versterkt. Daarbij is ter hoogte van het sterrenbos een damwand in de dijk aangebracht en is de helling van de oprijlaan aangepast aan de dijkophoging. Daarbij is het naoorlogse toegangshek aan de dijk herplaatst en zijn nieuwe laanbomen (rode paardenkastanjes) langs het pad aangebracht. In het kader van de uitbreidingsplannen van Nijmegen zijn vanaf ca. 2000 in Lent en Oosterhout nieuwe woonwijken aangelegd, waarbij het landgoed is verkleind tot ca. 40 ha. Bij de overeenkomst met de gemeente Nijmegen werd tevens een bouwlocatie in de noordoosthoek van het landgoed afgesproken, met oog op een bijdrage aan het onderhoud en de instandhouding in relatie tot toenemende recreatiedruk.⁴⁵

Vanaf 2006 is onder leiding van beheerder Frans Ameschot gewerkt aan verder herstel van de buitenplaats, waaronder de 'Mien Ruys-tuin', pinetum en het sterrenbos.⁴⁶ Hierbij gaat onder meer aandacht uit naar ecologisch beheer en soortendiversiteit, zoals in soortenrijke bosranden en bijzondere boomsoorten als de zeldzame Wollemi pine.

⁴⁵ Integrale visie Buitenplaats Oosterhout, 2007.

⁴⁶ Bosgroepen Midden Nederland, "Een eiland van biodiversiteit", landgoedbeheer anno 2020, interview met Frans Ameschot, op: <https://bosgroepen.nl/bosgroep-midden-nederland/een-eiland-van-biodiversiteit-landgoedbeheer-anno-2020/> (gepubliceerd op 23-4-2020, geraadpleegd op 18-5-2020). "In 2010 heb ik de Mien Ruys-tuin weer geres-taureerd, aan de hand van beplantingsplannen die ik op de zolder van het huis vond. Daarnaast heb ik veel historisch onderzoek gedaan in Wageningen, en onder andere dagboekjes van Mien Ruys gevonden". "In een van de dagboekjes van Mien Ruys stond dat ze een ook rotstuintje ging aanleggen, samen met de barones van Boetzelaer. We hadden geen idee waar dat was geweest, maar toen ik op een plek bij het prieeltje, overwoekerd met klimop, aan het werk was, vond ik stenen en dacht 'bingo'! Ik heb ze opnieuw gestapeld, gekeken wat voor planten Mien gebruikte, zoals scheefkelk, sleutelbloemetjes, blue bells, en het rotstuintje weer in ere hersteld."

Situatie ca. 1832: combinatie van kadastrale kaartbladen en de gedigitaliseerde versie.
(Bron: RCE; www.hisgis.nl; KNAW, Fryske Akademy).

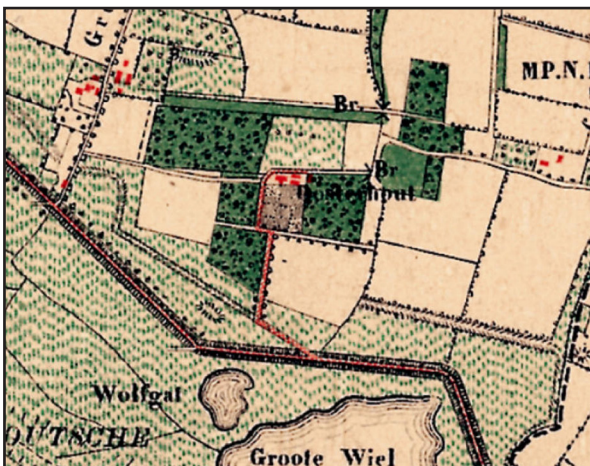
Situatie ca. 1843: topografische nettekening.
(Bron: NA).

Situatie ca. 1850: topografische nettekening.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1845-1865: veldminuut door J.A. Besier, bijge-
werkt tot ca. 1865.
(Bron: NA).

Situatie ca. 1868: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1871: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

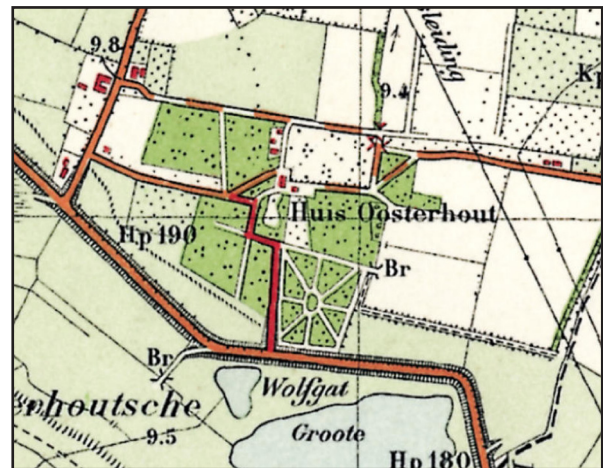
Situatie ca. 1895: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1903: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1913: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1931: chromotopografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1957: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

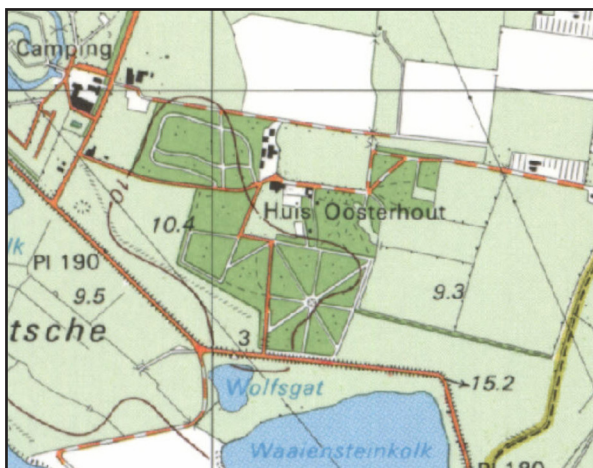
Situatie ca. 1966: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1977: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1985: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1993: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 1997: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 2010: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Situatie ca. 2019: topografische kaart.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

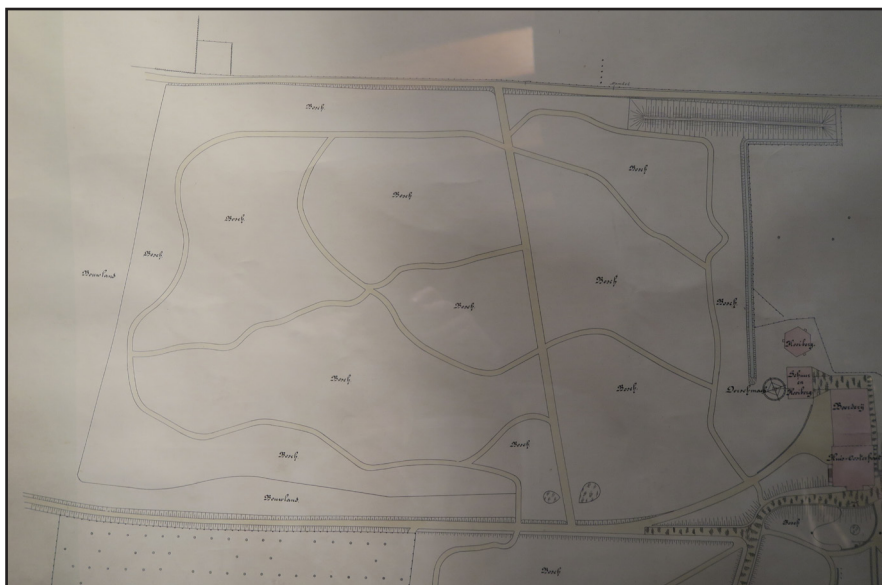
Gecombineerde luchtfoto, 1944.
(Bron: WUR, coll. RAF nrs. 4315, 3119).

Luchtfoto, 2008.
(Bron: www.topotijdreis.nl; Kadaster).

Gedetailleerde kaart van 'Huis Oosterhout', 'opgemeten in januari 1911 door H. Scholtz. jr. te Lent.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

Uitsnede uit de kaart van 'Huis Oosterhout' uit 1911 van het noordwestelijk parkdeel.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

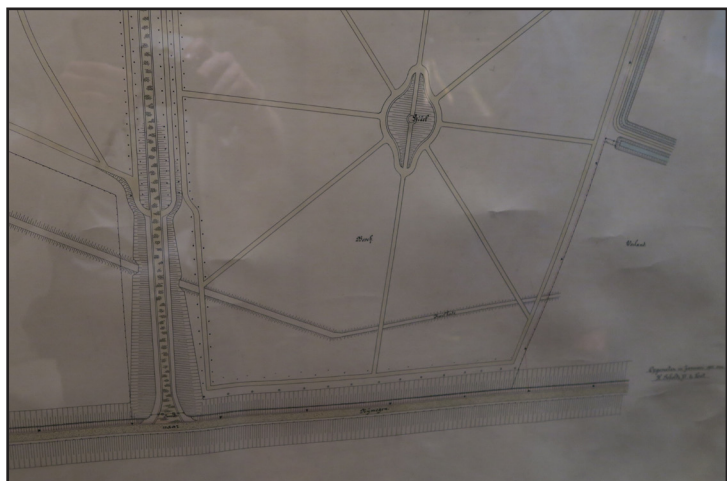
Uitsnede uit de kaart van 'Huis Oosterhout' uit 1911 van het noordoostelijk parkdeel met het 'Trekerbosje'.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

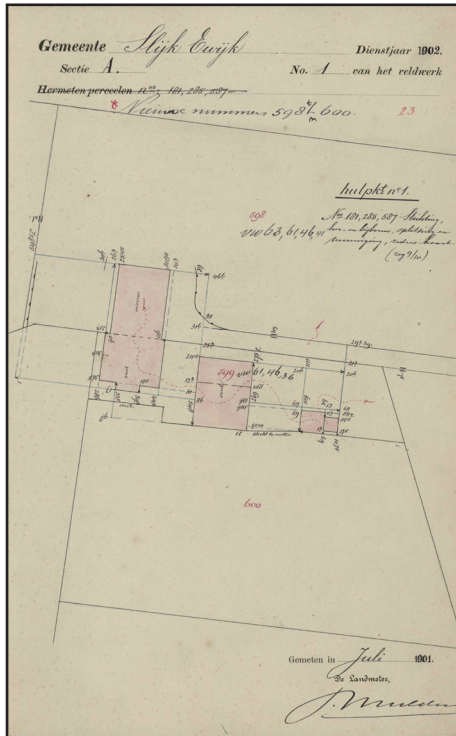

Uitsnede uit de kaart van 'Huis Oosterhout' uit 1911 van het centrale parkdeel met de tuin.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

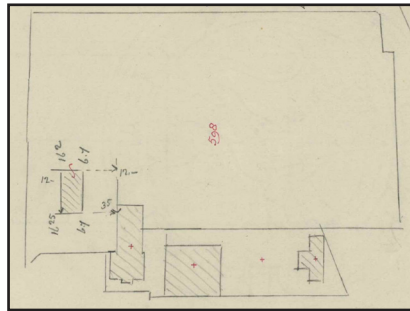

Uitsnede uit de kaart van 'Huis Oosterhout' uit 1911 van het sterrenbos en de oprijlaan.
(Bron: Coll. Huis Oosterhout).

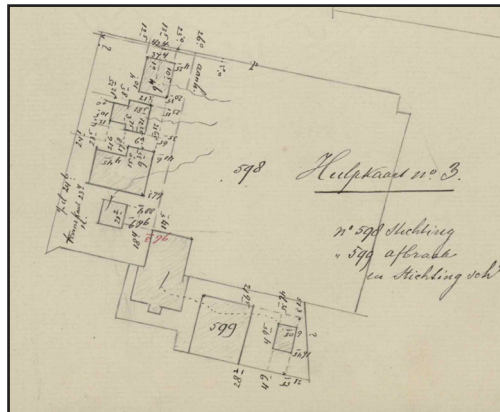

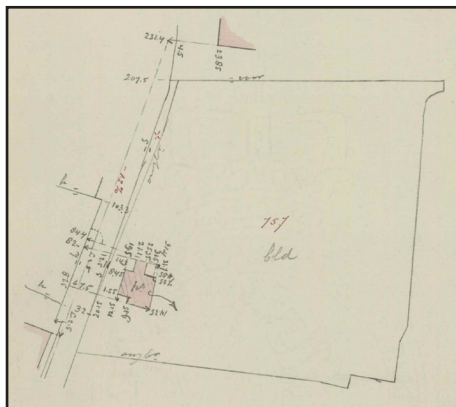
Kadastrale veldwerkkaart met registratie van het hoofdhuis, stal met koetshuis en schuur.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A23).

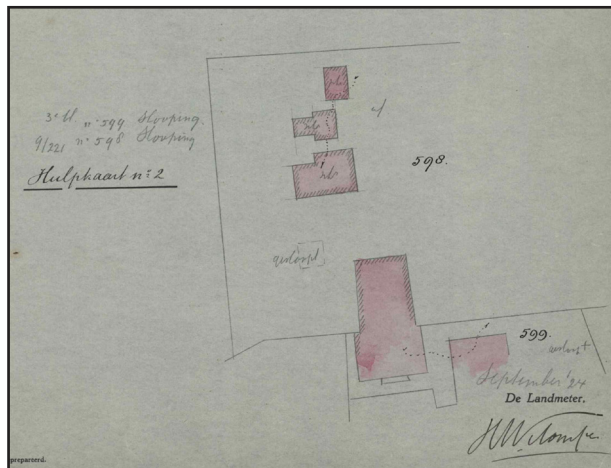
Kadastrale veldwerk-kaart met registratie van de toevoeging van nieuwe schuur ten noordwesten van het huis, 1910.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A41).

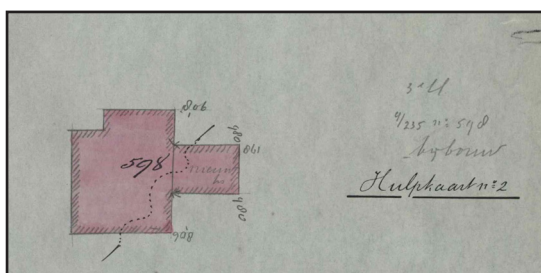
Kadastrale veldwerk-kaart met registratie van de sloop van stal en koetshuis ten oosten van het huis en toevoeging van nieuwe bebouwing ten noordwesten van het huis, 1915.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A46).

Kadastrale veldwerk-kaart met registratie van de bouw van de jachtopzichterswoning, 1920.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A53).

Kadastrale veldwerk-kaart met registratie van de sloop van twee schuren, 1926.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A61).

Kadastrale veldwerk-kaart met registratie van de (ver)bouw van het boerderijcomplex met woning, 1928.
(Bron: Kadaster, nr. VW.SLI00.A63).

Kadastrale kaart van de gronden van Landgoed Oosterhout, 1957. (Bron: Coll. Huis Oosterhout).

VERKOOPING.

D. A. VAN MUNSTER, Notaris te Nijmegen, zal, namens de Erfgenamen der onder het voorregt van Boedelbeschrijving aanvaarde Nalatenschap van wijlen de Hoog Wel Geboren Jonkvrouwe G. J. A. HACFORT TOT OOSTERHOUT, gewoond hebbende en overleden te Nijmegen, in het Locaal voor Publieke Verkoopingen aldaar, op Dingsdag den 9ten April 1844, des namiddags ten vier ure, met hoogen doen inzetten, de navolgende onroerende goederen, gelegen te Oosterhout, Gemeente Valburg, Ambt Overbetuwe, Arrondissement Nijmegen, breeder bij Billetten omschreven, als:

- 1°. Het OUD ADELLIJKE LANDGOED *Waijenstein*, verdeeld in tien perceelen BOUW- en WEILANDEN, groot te zamen 23 bunders 63 roeden 20 ellen.
- 2°. De TIEND van hetzelfde LANDGOED, de *Waijensteinsche Tiend* genaamd.
 Massa van bovenstaande goederen.
- 3°. Het OUD ADELLIJKE LANDGOED *Oosterhout*, verdeeld in acht perceelen BOUWLAND, weelderig wassende BOSSCHEN met EIKEN-, ESSEN-, PEPELEN-, NOOTEN-, BERKENBOOMEN en ander HOUT beplant, groot te zamen 26 bunders 75 roeden 10 ellen.
 Massa van de bovenstaande acht perceelen.
 Generale massa van voorgenomde twee massa's.
- En 4°. Drie afzonderlijke perceelen RIJSWAARD, gelegen buiten Dijks, groot te zamen 4 bunders 64 roeden 32 ellen.
 Massa van bovenstaande drie perceelen.

Informatie zijn te bekomen ten kantore van bovengenoemden Notaris, terwijl de aanvijzing geschieden zal door JACOB JANSSEN, te Oosterhout.

Verkoopadvertentie van 'het oud-adellijke landgoed Waijenstein' en 'Oosterhout' in 1844.

(Bron: Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 30 maart 1844; Delpher/KB).

De Notaris COURBOIS, te Nijmegen, zal op Woensdag den 17den Junij 1863, in het Openbaar bij Inzet **Veilen** en 14 dagen daarna, zijnde **Woensdag den 1sten Julij 1863**, Finaal **Verkoopen**, telkens namiddags ten vier ure, bij J. VAN WOERKUM, in het *Geldersche Koffijhuis*, te Oosterhout.

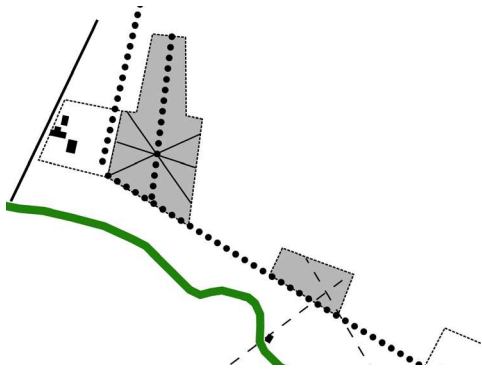
HET ADELLIJKE HUIS EN HEERLIJKHEID Oosterhout, bestaande in waterrijke Gebouwen, als:

HEERENHUIS, KOETSHUIS, STALLING, SCHUREN en BERG, nitgestrekte TUIJNEN, WANDELWEGEN, BOUW- en WEILANDEN, en BOSSCHEN, beplant met een groot aantal weelderig wassende EIKEN-, LARIKS-, DENNEN- en andere BOOMEN, benevens HAKHOUT, alles tiendvrij, een en ander gelegen te Oosterhout, nabij de Rivier de Waal, op ongeveer 1/2 uur afstand van Nijmegen, groot te zamen **51 Bunders 15 Roeden 50 Ellen**.

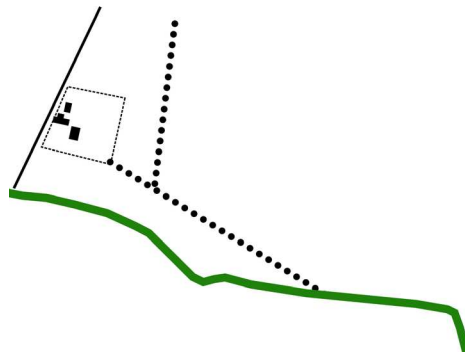
Inlichtingen te bekomen bij voornoemden Notaris. Brieven franco. (6870)

Verkoopadvertentie van 'het adellijke huis en heerlijkheid Oosterhout' in 1863.

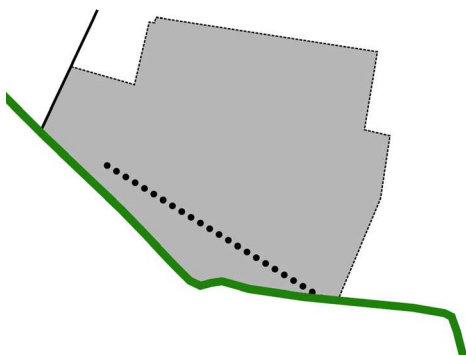
(Bron: Nieuwe Rotterdamse Courant, 24 mei 1863; Delpher/KB).

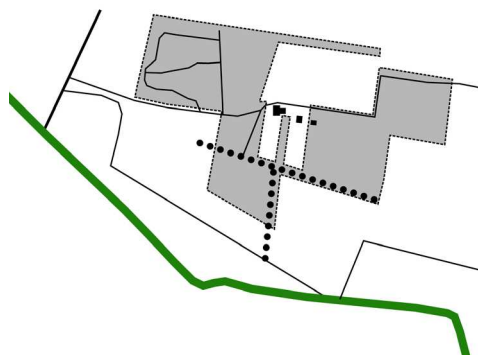
Schema van de situatie voor 1809.

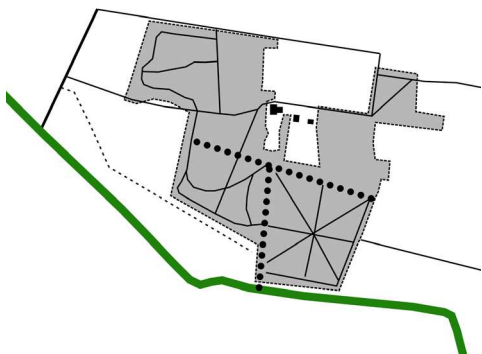
Schema van de situatie na 1809.

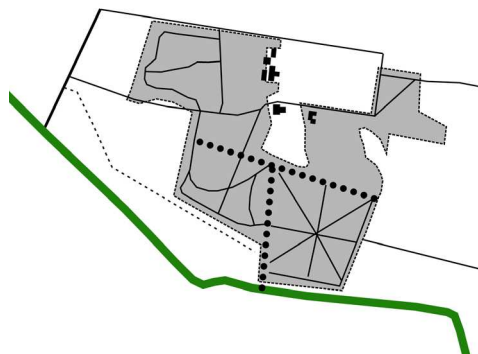
Schema van de situatie na 1820.

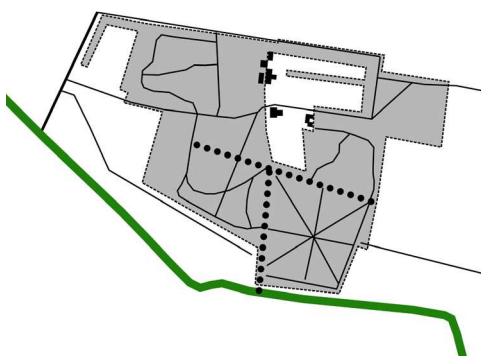
Schema van de situatie na 1850.

Schema van de situatie na 1900.

Schema van de situatie na 1930.

Schema van de huidige situatie.

3. BESCHOUWING

Het in 1820 verzwolgen buitenhuis kenmerkte zich als aanzienlijk herenhuis, met kleine (landschappelijke) tuin en relatief beperkte parkaanleg met (sterren)bos. Van de middenlaan van dit sterrenbos en van enkele perceelsgrenzen zijn vermoedelijk restanten aanwezig in het noordwestelijk parkbos, in de vorm van hoogteverschillen.

Wat betreft locatie mag worden aangenomen dat er sprake was van een constante bebouwing vanaf de Middeleeuwen, waarbij was voortgebouwd op de fundamenten van het kasteel, doch in de tijd sterk verbouwd tot het classicistisch aandoende pand zoals afgebeeld door Van Hardenbergh in 1820. Ook de gracht direct rondom het kasteel zal al niet meer aanwezig zijn geweest, aangezien de kaart van 1810 een duidelijke tuinaanleg weergeeft. Hooguit zou in de rand van de tuin, zoals deze zich thans nog als verlaging in het terrein aftekent, een buitengracht aanwezig geweest kunnen zijn.

Het resterende gedeelte van de vermoedelijk eind-17e-eeuwse Waaijensteinselaan vormt nog een tastbaar restant van de verbinding tussen de huizen van twee broers Van Hackfort. Deze laan is thans nog herkenbaar als kade, beplant met struweel en knotwilgen.

Omstreeks 1850 kwam een geheel nieuwe buitenplaats tot stand. Van het bos dat na 1820 op de gronden was ontstaan of aangeplant werd enerzijds gebruik gemaakt om naar parkbos om te vormen, anderzijds werd een deel gekapt en in gebruik genomen als weiland, bouwland of boomgaard. In het parkbos werden landschappelijke wandelpaden aangelegd en rond het huis kwam een siertuin met zichtweide op het zuiden. Het agrarische bedrijfsgedeelte was prominent aanwezig in de aan het huis gebouwde boerderij, bijgebouwen aan de oostzijde en landerijen. Ook het oostelijk deel van de siertuin, voorzien van gebogen paden, prieel, serre en 'tuintjes' kende een nutsfunctie als moestuin en boomgaard. Later zou deze boomgaard grotendeels verdwijnen: opgenomen in de zichtweide en voorzien van een tennisbaan. Twee andere boomgaarden, een gebruikelijke agrarische functie bij buitenplaatsen in het rivierengebied, lagen ten zuidwesten van het parkbos en aan de oostzijde, ter plekke van het latere pinetum. De landschappelijke tuinaanleg draagt hierdoor tevens kenmerken van de 'ornamental farm', waarbij het agrarische bedrijf zodanig in de parkaanleg is geïntegreerd dat sprake is van een bewuste beleving als arcadisch of pastoraal landschap.⁴⁷

De verschillende tuinhuisen en priëlen voorzagen de wandelingen van aantrekkelijke bestemmingen, zoals het prieel in de zuidoosthoek van het Treekerbosje en het tuinhuis en prieel in de tuin bij het huis. Deze rustieke houten tuinhuisjes, zoals het nog bestaande zeshoekige tuinhuis bij de tennisbaan, zijn karakteristiek voor een landschappelijke aanleg.

Gezien de periode van aanleg (midden 19e eeuw) en vormgeving van de onderdelen (wandelpaden, tuinhuisjes, bloemperken) is sprake van de late landschapsstijl, doch zonder de karakteristieke gebogen of golvende vormen van zichtweides of bosranden.⁴⁸ Er is enerzijds gebruik gemaakt van het bestaande bos en anderzijds zijn delen van dit bos gekapt in het centrum en aan de zuidrand en werd het terrein opgehoogd voor het hoofdhuis.

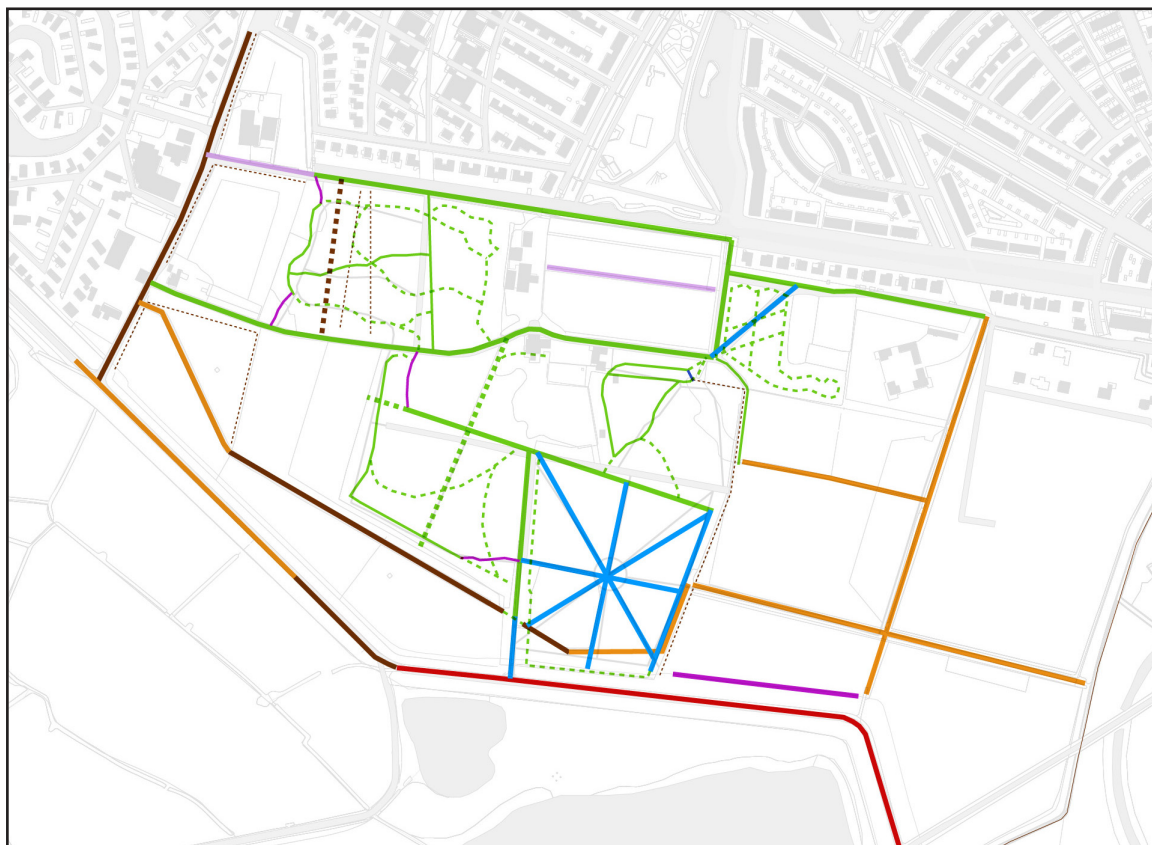
De buitenplaats was nadrukkelijk op het zuiden gericht, waarbij een zichtas vanaf de voorgevel van het huis door de oprijlaan richting uiterwaarden en rivierengebied aanwezig was. Ook andere rechte lanen werkten mee in het spel van zichtlijnen, waarbij het rechte pad in het noordwestelijke parkbos gericht lijkt op een solitaire boom in het weiland. Vanaf de wandelpaden in de bosranden was uitzicht over de omliggende velden. Het huis werd op een verhoging in het centrum van het bos gepositioneerd, zodat het uitsteeg en uitkeek over de omliggende tuin en velden, temeer omdat het woongedeelte op de eerste verdieping was ingericht.⁴⁹

Met de aanleg van het sterrenbos aan het eind van de 19e eeuw kwam een nieuw, bepalend parkdeel tot stand. De oprijlaan werd hierbij verlegd en rechtstreeks aangesloten op de Waalbandijk. Op het centrale heuveltje prijkte een prieel, waar uitzicht was door één van de lanen op de Sint-Stevenskerk te

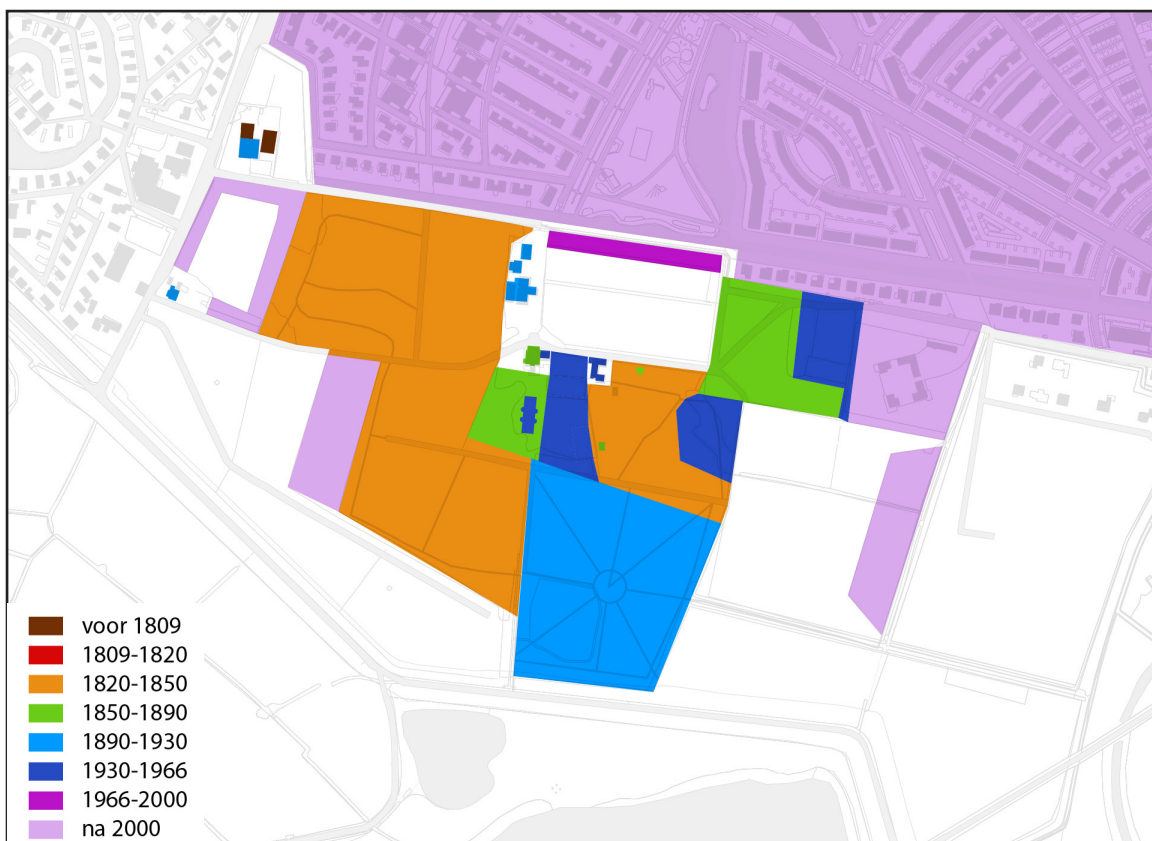
47 Zie: Meulenkamp, 2002.

48 Zie: Oldenburger-Ebbers, 1996, p. 42-45.

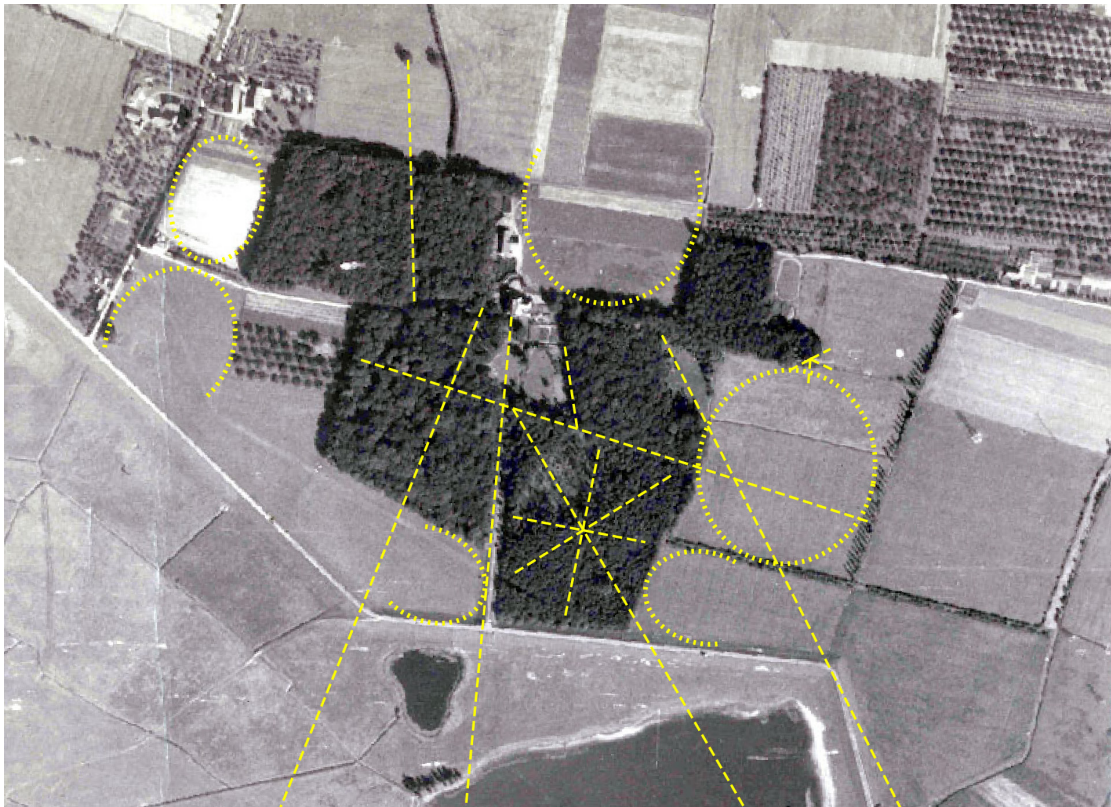
49 Bij de bouw op een kunstmatige verhoging zal ook wateroverlast als gevolg van kwel in de winter en lente een rol kunnen hebben gespeeld.

Datering naar perioden van onderdelen (boven) en vlakken (onder) op buitenplaats Oosterhout.
(Bron ondergrond: www.pdok.nl/Kadaster).

- voor 1809
- 1809-1820
- 1820-1850
- 1850-1890
- 1890-1930
- 1930-1966
- 1966-2000
- na 2000

Ruimtelijke opbouw van de buitenplaats met zichtlijnen en zichtvelden (cirkels), op gecombineerde luchtfoto's uit 1944. (Bron ondergrond: WUR, coll. RAF nrs. 4315, 3119).

Nijmegen. Een sterrenbos is een karakteristieke vorm uit de classicistische tuinstijl, gerelateerd aan de jachtbeoefening. Aanleg van dergelijke archaische stijlelementen zijn omstreeks 1900 niet ongebruikelijk, waarbij bijvoorbeeld kan zijn verwezen naar de roemrijke 'oud-hollandse tuinkunst' of het 'oudadellijke' karakter van een buitenplaats. In dit geval zou de familie Van Boetzelaer het idee voor de aanleg ook kunnen hebben opgedaan bij een andere buitenplaats of park. Het park kreeg hiermee een enigszins eclectische vormtotaal van de gemengde tuinstijl, zoals te zien op de kaart uit 1911. Bloemen- en rozentuinen zijn bijvoorbeeld in deze tijd populair, zoals bijvoorbeeld op Kasteel De Haar.

Voor het omstreeks 1935 aangelegde pinetum geldt hetzelfde: het betreft een karakteristiek onderdeel van een buitenplaats. Ook elders werden in die tijd bijzondere bomencollecties aangelegd, zoals pinetum Dennenhorst te Lunteren (ca. 1933), landgoed Schovenhorst bij Putten (Kleine Pinetum (1852), Grote Pinetum (1901), Josinapark (1906), Arboretum (1938)), pinetum Blijdenstein in Hilversum (1909), arboretum Poort Bulten in De Lutte (1910) en Gimborn Arboretum te Doorn (1924).⁵⁰ Een andere karakteristiek onderdeel uit het begin van de 20e eeuw betreffen de sportfaciliteiten, zoals de buitenmanege (in noordoosten, uit ca. 1930-1932, later verdwenen) en de tennisbaan. Tezamen met de door Mien Ruys ontworpen tuin, borders en rotstuin (bij het tuinhuis aan de tennisbaan) krijgt de tuin elementen van de cottagestijl, met elementen die ook in veel villatuinen aanwezig waren.⁵¹

Hoewel tuin en park in een periode van ruim 150 jaar op diverse punten is gewijzigd, zijn veel tuinhistorische onderdelen thans nog op de buitenplaats aanwezig of herkenbaar. De functie is echter sterk gewijzigd, doordat nog amper sprake is van een landgoed met (agrarische) bedrijvigheid en landerijen. Revenuën liggen thans onder meer in de zorg (verhuur aan huisartspraktijk), dienstbaarheid wordt gevonden in het opengestelde park als recreatief uitloopgebied voor de groeiende stad.

50 Zie: <https://dendrologie.nl/arboreta-en-botanische-tuinen/>; <https://www.botanischetuinen.nl/tuinen/von-gimborn-arboretum/>; <http://www.pinetum.eu/>; <https://www.pinetum.nl/>; <https://schovenhorst.nl/bomentuin/>

51 Blok, 2008; Oldenburger-Ebbers, 1996, p. 48-53.

Twee luchtfoto's vanuit noordelijke richting van buitenplaats Oosterhout (boven) en het centrale deel ervan (onder), ca. 1990-2000.
(Bron: doss. F. Ameschoot; Coll. Huis Oosterhout).

4. WAARDESTELLING

4.1. Waarderingsmethode

De in onderliggend rapport gevolgde waarderingsmethode is afgestemd op de 'Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek' en richtlijnen 'Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening'.⁵² Hierin wordt onder meer nadruk gelegd op het belang van goede doorgronding van de ontwikkelingsgeschiedenis van een plek en een heldere en verifieerbare methode om te komen tot een duidelijke representatie van de waarden in beschrijvingen en tekeningen.

Bij een waardebeoordeling kan zowel sprake zijn van een externe als van een interne waardestelling. Bij de externe waardestelling wordt het onderzoeksgebied als geheel gerelateerd aan de nationale of regionale betekenis en de positie ten opzichte van vergelijkbare gebieden in Nederland of de regio.

Aangezien de buitenplaats Oosterhout is aangewezen als een rijksmonument, heeft voor het begrenste deel de externe waardering reeds plaatsgevonden (en is van hoge waarde geacht). Vanwege de verdiepingsslag in voorliggend onderzoek, kunnen waardeaspecten aan deze externe waardering worden toegevoegd of gespecificeerd.

De interne waardestelling vindt plaats op deelgebied- en elementsniveau, waarmee wordt bedoeld dat de waarden van deelgebieden en elementen op het terrein in relatie tot het onderzoeksgebied als geheel worden afgewogen, en dus in principe niet gerelateerd worden aan vergelijkbare elementen in andere gebieden. Een nadere waardering op deelgebied- of elementsniveau geeft inzicht in de specifiek aan een plek of element toe te kennen betekenis, waarbij oudere, meer gave en meer in samenhang verkerende zaken een hogere verwachtingswaarde kennen. Welke elementen zijn in de loop der tijd ongewijzigd en behoren tot de kern of het karakter van het gebied? Of welke elementen zijn later ingevoegd, maar op zorgvuldige wijze waarbij een nieuwe samenhang met de oudere situatie is ontstaan? Zo ontstaat ook een onderscheid tussen hoofdstructuren, bijzonderheden en bijzaken: wat kan zonder impact worden verwijderd en wat draagt bij tot de essentie van dit landschap.

In de waardestellingen zijn de volgende aspecten in ogenschouw genomen:

- **algemeen historische waarde:** deze waarde wordt bepaald door representatie van culturele, sociaaleconomische en/of geestelijke ontwikkeling, representatie van geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling, representatie van technische en/of typologische ontwikkeling, of te typeren als innovatief, vroeg of pionier. In deze is met name het ontstaan en de ontwikkelingsgeschiedenis van belang, niet (enkel) het huidig aanzien. In deze is de ouderdom op zich niet bepalend voor de waarde, maar wel een belangrijke graadmeter voor de beleving, bijzonderheid (zeldzaamheid) en continuïteit in vorm en functie (gaafheid). Te meer omdat groen erfgoed een grotere vergankelijkheid kent (ten opzichte van 'rode elementen'), zijn oudere elementen in de regel ook zeldzamer.
- **ensemblewaarde:** deze waarde wordt bepaald door de context of samenhang: een object kan onderdeel zijn van een structuur of patroon, dat ruimtelijk/fysiek of in betekenis met elkaar in verbinding staat. Een dergelijke relatie kan bijvoorbeeld bestaan uit een logisch en als geheel gerealiseerd ontwerp waarbij een object dient als onderdeel van een groter geheel (ontginning, tuin) of bijvoorbeeld als begeleiding van een weg of perceelsgrens.
- **tuinhistorische waarde:** deze waarde volgt uit een belang voor de geschiedenis van de (tuin)architectuur en/of tuinhistorie, voor het oeuvre van de (tuin- en landschaps)architect, wegens het idee achter de aanleg en/of motief van de opdrachtgever, vanwege de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid, vanwege de esthetische en ruimtelijke kwaliteiten (van het ontwerp), ornamentiek en/of afwerking, vanwege de compositie, onderlinge samenhang en/of ordening van onderdelen, of vanwege het (innovatieve) materiaalgebruik, horticulturele traditie, gebruikte beplanting en/of dendrologische aspecten. Hierin spelen onder meer de tuinstijlen een rol.

52 Hendriks, 2012.

- gebruikshistorische waarden: Gebruikshistorische waarde komt voort uit een belang vanwege (de ordening, samenhang of inrichting van onderdelen, passend bij) een (historisch) gebruik, functie of productie, of als herinnering aan een historische gebeurtenis of prominente bewoner (herinneringswaarde), gebruiker of opdrachtgever. Hierbij speelt ook de gaafheid ten opzichte van de primaire vorm: in de loop der tijd kunnen vorm en functie gewijzigd zijn, waarbij de primaire vorm is aangetast in fysieke staat en/of herkenbaarheid. Er wordt waarde toegekend aan een element of structuur die in het verleden nadrukkelijk een functionele rol heeft gespeeld (die thans nog herkenbaar is), bijvoorbeeld een wal of bommenrij, pad of waterloop.
- belevingswaarde: Hier speelt het belang van afleesbaarheid van (historisch) gebruik, continuïteit, verhaal en gelaagdheid, van ruimtelijke kwaliteit en verzorgdheid, en van aanzicht, beeld of silhouet. Ook de ouderdom van bommen kan bijdragen aan de belevingswaarde. Belevingswaarde is in principe niet gerelateerd aan openbaarheid of toegankelijkheid van plekken.

De waardering wordt uitgedrukt in de volgende kwalificaties:

- hoog (blauw): essentieel en onlosmakelijk onderdeel in de cultuurhistorische waarde;
- positief (groen): belangrijk onderdeel in de cultuurhistorische waarde, bijvoorbeeld vanwege de instandhouding en afleesbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis;
- indifferent (geel): geen wezenlijk onderdeel in de cultuurhistorische waarde.

Indien in de toelichting op de waardering is aangegeven dat iets 'recent is (her)ingericht of tot stand gekomen' waaruit volgt dat het (in huidige verschijningsvorm) een beperkte historische waarde is toegekend, wordt hiermee bedoeld dat: a) de huidige verschijningsvorm in de laatste jaren is ontstaan; b) er sprake is van een geheel nieuwe invulling, zonder restanten uit het verleden; c) bovenstaande criteria voor historische waardenstelling niet konden worden toegepast; d) er geen ruimtelijk-visuele of conceptuele relatie is gelegd met historische objecten in de omgeving; of e) in de nieuwe inrichting is verwezen naar de historie van die plek.

Dat neemt niet weg dat er sprake kan zijn van een nieuwe functionele of doelmatige invulling, nieuwe (conceptuele) kwaliteiten, samenhangen of zorgvuldige inpassing.

Een waardestelling is geen absoluut gegeven, maar dient om een gewicht (of weging) toe te kennen en om met elkaar in gesprek te gaan over unieke of bijzondere kenmerken. Naarmate een hogere waarde is toegekend, zal een meer krachtig argument benodigd zijn om deze waarde aan te tasten.

4.2. Waardenstelling op hoofdlijnen

Algemene historische waarde: hoog

- vanwege de ouderdom van de buitenplaats als geheel (verschijningsvorm hoofdzakelijk tweede helft 19e eeuw) en van onderdelen (variërend van 17e tot 20e eeuw);
- vanwege de representatie van de culturele, bestuurlijke en sociaal economische ontwikkeling; vanuit een versterkt huis, als zetel van lokale machthebbers, naar één van de eigendommen van Gelderse landadel (Van Hackfort), naar een buitenplaats van een adellijke familie, met functies in zakenwereld en bestuur.

Ensemblewaarde: hoog

- vanwege de samenhang tussen het centraal geplaatste hoofdhuis en de bijgebouwen, zoals garage, boerderij en jachtopzichterswoning;
- vanwege het concentrisch om het huis opgebouwde park met eerst de siertuin, dan het wandelbos en daarbuiten de landerijen;
- vanwege de samenhang tussen de ondergrond en de landschappelijke verschijningsvorm, waarbij een karakteristiek bos voor het rivierengebied (met loofbomen en rijke ondergroei) aanwezig is, en tegelijk dit wordt afgewisseld met bijzondere accenten als naaldbomen, sierheesters (sering, rhododendron), opgeworpen hoogtes en tuinornamenten.

Tuinhistorische waarde: hoog

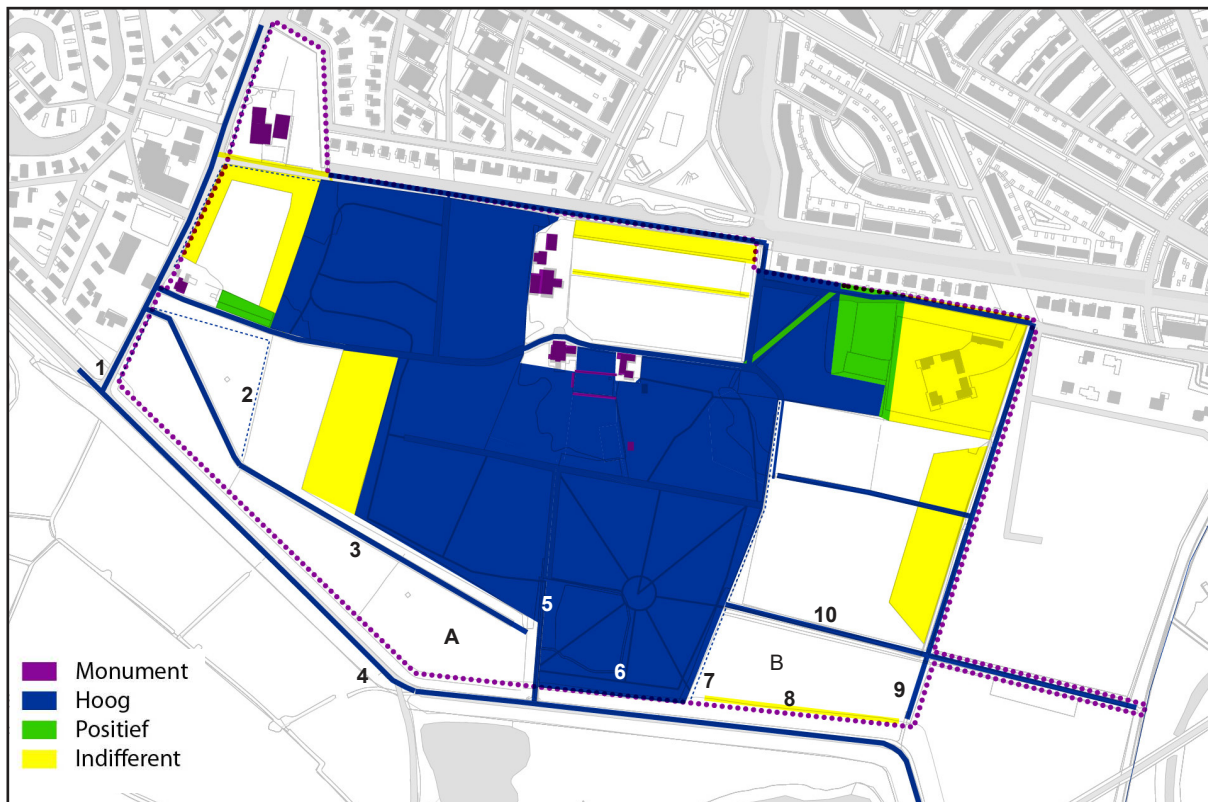
- vanwege de ongedwongen compositie van het centraal gelegen huis, de op het zuiden gelegen tuin, de zichtas door de oprijlaan vanaf de dijk richting rivierengebied en flankerende wandelbossen;
- vanwege de relatief gaaf aanwezige 19e-eeuwse landschappelijke aanleg in het parkbos (wandelingen), het sterrenbos als neoclassicistische stijlform en de elementen uit de cottagestijl als de rozentuin, 'Mien Ruys-tuin', diverse borders en de rotstuin;
- vanwege het relatief vroege ontwerp van Mien Ruys, in relatie tot haar oeuvre i.c. de gehanteerde ontwerpstyl, de aanwezigheid van de tuin in herstelde vorm, en de zeldzaamheid van deze aspecten;
- vanwege de bijzondere boomsoorten in tuin en pinetum.

Gebruikshistorische waarde: hoog

- vanwege de herkenbare aanwezigheid en verbondenheid van het bedrijfsmatige, agrarische aspect op de buitenplaats, in de vorm van boerderijen, agrarische bijgebouwen en landerijen;
- vanwege de tastbare herinnering aan dijkdoorbraken, in de vorm van een nieuwe rechte dijk, doorbraakkolken (in de uiterwaarden) en een lege plek op de hoek met de Oude Groenestraat (waar ooit het kasteel stond);
- vanwege het eigenaarschap en/of de bewoning door prominente personen als minister mr. C.G.W.H. van Boetzelaer.

Belevingswaarde: hoog

- vanwege de visuele samenhang tussen de onderdelen, zoals vanuit het huis naar de tuin en vanaf de wal door het pinetum naar het veld;
- vanwege de beleving vanuit het landschap van het rivierengebied (het landhuis gericht op het zuiden/de rivier), alsmede de karakteristieke beleving van de buitenplaats vanaf de hoge dijk (o.a. silhouet van parkbos);
- vanwege de voor het rivierengebied markante hoogteverschillen in de vorm van het verhoogd gelegen hoofdhuis en opgeworpen wallen en heuvelkje met overslaggrond;
- vanwege de doorgaande bewoning en beheer die resulteren in de verzorgdheid en vitaliteit van de tuin;
- vanwege de beleefbare diversiteit in sferen en onderdelen, hetgeen tot uiting komt in verschillende tuindelen (sterrenbos, wandelbos, sportvoorzieningen, pinetum), afwisseling tussen bos, houtwallen en open landschap, en verschillende (bijzondere) planten- en boomsoorten.

Cultuurhistorische waardenstelling van onderdelen van buitenplaats Oosterhout.
(Bron ondergrond: www.pdok.nl/Kadaster).

1, 2 en A. Knotwilgen tussen de Oude Groenestraat en het voormalige erf van kasteel Oosterhout, vanaf de dijk.

2. De oude perceelsgrens is herkenbaar als laagte in het terrein, gezien vanuit het noorden.

3. Kade van de Waaiensteinselaan met struweel en knotwilgen.

4 en A. Waalbandijk, gezien richting het oosten, met links de kade, oprijlaan en sterrenbos.

4.3. Waardenstelling van onderdelen

Met oog op het doel van voorliggende rapportage in relatie tot de dijkverzwaring, is onderstaande waardenstelling van onderdelen toegespitst op de relevante onderdelen van de buitenplaats in de nabijheid van de dijk. De overige onderdelen zijn veelal aangewezen als rijksmonument (bebouwing, tuin), of meer recent (na 2000) toegevoegd, zoals de bospercelen, boomgaard bij de jachtopzichterswoning en het woningencluster in het noordoosten.

<p>A. Weide ten westen van sterrenbos</p> <ul style="list-style-type: none"> • open gebied tussen 17e eeuwse kade van Waaijesteinselaan, oprijlaan en sterrenbos (ca. 1899) en dijksegmenten uit ca. 1809 en 1820 (en voor klein deel ouder) • sinds ca. 1850 open weide, als onderdeel buitenplaats Oosterhout • binnen weide ligt een gedeelte van het terrein van verdwenen 14e eeuwse kasteel 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • historisch open gebied, functioneel onderdeel van de buitenplaats • ruimtelijk-visueel samenhangend onderdeel van de buitenplaats, van belang voor beleving van kade van de Waaijesteinselaan en van de ruimtelijke afwisseling (t.o.v. sterrenbos en achterliggende parkbos) en maat van weide
<p>B. Weide ten oosten van sterrenbos</p> <ul style="list-style-type: none"> • open gebied tussen kwelkade uit ca. 1830-1835, sterrenbos (ca. 1899) en dijksegmenten uit ca. 1809 (met daarlangs bomerij en struweel van na 1995) en perceelsgrens (van vóór 1832) met bomerij 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • historisch open gebied, functioneel onderdeel van de buitenplaats • ruimtelijk-visueel samenhangend onderdeel van de buitenplaats, van belang voor beleving van de kwelkade en van de ruimtelijke afwisseling (t.o.v. sterrenbos) en maat van weide (i.r.t. achterliggende omsloten weides)
<p>1. (Oude) Groenestraat</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogelijk middeleeuwse route, als weg in ieder geval reeds vóór 1775 aanwezig • in 19e eeuw door dijkdoorbraken en in 20e eeuw in vormgeving sterk gewijzigd 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • historische infrastructuur en gebiedsontsluiting
<p>2. Perceelsgrens, vml. erf kasteel Oosterhout</p> <ul style="list-style-type: none"> • als perceelsgrens reeds vóór 1775 aanwezig • thans herkenbaar als (lichte) verlaging in terrein • mogelijk dienende als (buiten)gracht bij kasteel 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • relatie tot oorsp. kasteel Oosterhout en markering van locatie in het terrein • één van de weinige restanten van de aanleg bij kasteel Oosterhout
<p>3. Kade Waaijesteinselaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsl. ontstaan in de 2e helft van de 17e eeuw als fysieke verbinding tussen het 14e-eeuwse kasteel Oosterhout en het 17e-eeuwse huis Waaijestein, beiden thans verdwenen • ooit beplant als laan • later aan de westzijde tot Groenestraat doorgetrokken om te dienen als kwelkade • aan de oostzijde verdwenen en doorsneden door de dijkdoorbraak en herstel na 1809, en door de verlenging van de oprijlaan omstreeks 1898 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • enige tastbare restant van de aanleg bij kasteel Oosterhout en verbinding met huis Waaijestein • oudste, duidelijk herkenbare relict binnen het onderzoeksgebied • als ruimtelijk-visuele begrenzing van de weide langs de dijk

5. Oprolaan, gezien vanuit het noorden.

5. Oprolaan en toegangshek op de dijk.

6. Sterrenbos met diagonale laan en randlaan, gezien vanuit noordoosten.

6. Heuveltje in het midden van het sterrenbos.

7. Oostelijke rand van het sterrenbos en perceelsgrens.

8 en B. Strook met bomenrij als afscheiding van de zuid-oostelijke weide.

8. Strook met bomenrij vanaf de dijk gezien.

9. wandelpad langs perceelsgrens met bomenrij, met links jong bos, gezien richting het noorden.

<p>4. Waalbandijk</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoofdwaterkering langs de Waal, waarbij het oostelijke deel is aangelegd na 1809 en het westelijke na 1820 • in de 19e en 20e eeuw opgehoogd, waardoor (door)zichten vanuit de buitenplaats richting de rivier wijzigden 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • regionale betekenis als waterkering • afleesbaarheid historie aan bochtige tracé en doorbraakkolken in omgeving • de rol als openbare weg vanwaar de buitenplaats beleefbaar is
<p>5. Oprijlaan en zichtas</p> <ul style="list-style-type: none"> • aangelegd met de bouw van de nieuwe buitenplaats omstreeks 1850, als hoofdontsluiting naar de Waaijensteinselaan en Waalbandijk, en na aanleg van het sterrenbos rechtdoor verlengd om rechtstreeks aan te sluiten op de dijk • met zichtas vanaf het huis in zuidelijke richting, welke door gefaseerde ophoging van de dijk en dichtgroeien van de laan is aangetast • ophoging van het zuidelijk deel, hek en paardenkastanjes zijn recent 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beeldbepalend onderdeel ruimtelijke hoofdstructuur van de buitenplaats, in het midden van het park • compositorische samenhang met het hoofdhuis en de tuin • voormalige functionele hoofdtoegang tot de buitenplaats
<p>6. Sterrenbos</p> <ul style="list-style-type: none"> • omstreeks 1898-1899 aangelegd sterrenbos met acht radialen, beplant als laan, waarvan de zuidoostelijke doorzicht bood op de Stevenskerk in Nijmegen • met karakteristiek ovaal heuveltje in het centrum, als uitzichtpunt 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • kenmerkende tuinhistorische stijlform • relatieve gaafheid van de heuvel en 8 radialen • ruimtelijke verbinding tussen buitenplaats en dijk/rivier
<p>7. Perceelsgrens, bosrand</p> <ul style="list-style-type: none"> • als perceelsgrens reeds vóór 1810 aanwezig 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • markering van overgang tussen weide en sterrenbos als ruimtelijke 'massa'
<p>8. Strook met bomenrij</p> <ul style="list-style-type: none"> • groenstrook aangelegd i.r.t. de dijkversterking na 1995 	<p>Waardering: indifferent, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geringe ouderdom • geen historische samenhang • tast herkenbaarheid van het sterrenbos als ruimtelijk 'voorstekend' parkbos aan en daarmee herkenbaarheid van buitenplaats vanaf de dijk • thans wel ruimtelijk-visuele betekenis vanwege de geleiding van de ruimte tot besloten weide en voor rivierengebied karakteristieke populierenopstand
<p>9. Perceelsgrens met bomenrij</p> <ul style="list-style-type: none"> • als perceelsgrens reeds vóór 1832 aanwezig • reeds in begin van de 20e eeuw voorzien van bomenrij (kaart 1931, luchtfoto 1944) • meer recent (na 2000) van een wandelpad voorzien 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • markering rand huidige buitenplaats

10. Kwelkade met struweel.

10 en B. Kwelkade en weide gezien vanuit het zuidwesten.

<p>10. Kwelkade met struweel</p> <ul style="list-style-type: none"> • aangelegd als kwelkade ca. 1830-1835, vanuit functioneel oogpunt in relatie tot waterbeheersing • reeds in 19e eeuw beplant met hakhout/struweel (meidoorn, es), mogelijk i.r.t. vee-kering 	<p>Waardering: hoog, vanwege:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ouderdom • als historische ruimtelijk-visuele begrenzing van de weide langs de dijk
--	--

Het toegangshek in de oprijlaan op de dijk is vanwege de geringe ouderdom en authenticiteit als indif-ferent gewaardeerd. De beplanting op de kade van de Waaijenselselaan is positief te beoordelen, aangezien deze de locatie van de kade accentueert, doch in zichzelf beperkte historische waarde kent.

BRONNEN

Literatuur

- Aa, A.J. van der, *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, deel 8*, 1846.
- Anoniem, *Vereniging Bosch en Duin en omstreken, 70 jaar jong en groen*, 1993.
- Anoniem, *Integrale visie Buitenplaats Oosterhout*, 2007.
- Blok, Eric, Birgit Lang, *Villatuinen in Nederland 1900-1940*, Amersfoort/Wageningen, 2008.
- Dulk, L. den, *Zoeken naar de heldere lijn, Mien Ruys, Tuinarchitect 1904-1999, De complete biografie*, Uitgeverij De Hef, 2017.
- Hendriks, L., R. van Immerseel, *Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek, Voor waardestellingen van groen erfgoed*, 2012.
- Horlings, Krijno, De overstroming van Oosterhout in 1820, in: *Oud Neis*, dec 2019.
- Jas, J., e.a., *Kastelen in Gelderland*, 2013.
- Meulenkamp, W., Ferme Ornée, in: *Onze Eigen Tuin*, Lente 2002.
- Mulder, John, Het herstel van de Oosterhoutse dijk in 1573: verantwoording en rekening, in: *Oud Neis*, 7-2017.
- Mulder, John, In de ban van de Oosterhoutse dijk, in: *Oud Neis*, 7-2017.
- Mulder, J. en F. Spaan, Defensief of offensief bekribben in 1620 op de Waal tegenover Oosterhout? in: *Terugblik, De Betuwe Aangekaart - Een historische topografie*, Jaarboek Tabula Batavorum 10 (2009).
- Mulder, J.R., F. Spaan, J.G.C. de Wolf, *In de ban van de Betuwse dijken - deel 2 Oosterhout; Een bodemkundig, historisch en archeologisch onderzoek naar de opbouw en ouderdom van de Waaldijk te Oosterhout (Over-Betuwe)*, Alterra, 2002.
- Oldenburger-Ebbers, C.S., A.M. Backer en E. Blok, *Gids voor de Nederlandse Tuin- en Landschapsarchitectuur, Deel midden en oost: Utrecht Gelderland*, Rotterdam, 1996.
- Overmars, W.J.H.H.M., *Een Waal Verhaal, 1500-1700 Emmerich-Nijmegen, Historisch-Morfologische Atlas, Van de Rhein en de Waal*, Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam, 2020.
- Ruyten, E.C.W.M. (red), *Van Ostreholt tot Oosterhout, Geschiedenis van een Betuws dorp*, Historische Kring Oosterhout, Slijk-Ewijk en omstreken, 1989.
- Segers, Y., *Ring van Arcadië. Landgoederen in Nijmegen*, Gemeente Nijmegen, 1999.
- Snippenburg, B.J.G. van, *Cultuurhistorisch onderzoek ten behoeve van de dijkversterking Wolferen -Sprok. Rijksbeschermd landgoederen Loenen en Oosterhout*, RAAP-rapport 4174, RAAP Archeologisch Adviesbureau, 2019.
- Spaan, Frans, Baron Theodorus van Scherpenzeel Heusch en de twee gevelstenen, in: *Oud Neis*, 3-2011.
- Stichting PHB, *Advies herstel sterrenbos Huis te Oosterhout*, februari 2006.
- Woerkom, Thijs van, Beschrijving van een Oosterhoutse notariële publieke verpachting in 1829, in: *Oud Neis*, 3-2008.
- Woerkom, Thijs van, Voortschrijdend inzicht van oud Oosterhout, in: *Oud Neis*, 12-2009.
- Woerkom, Thijs van, De Drususgrachten, in: *Jaarboek Stichting Tabula Batavorum*, 2011.

Websites

www.ahn.nl
www.biografischportaal.nl
www.bodemdata.nl
www.bosgroepen.nl
www.cultureelerfgoed.nl
www.delpher.nl
www.dendrologie.nl
www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl
www.kadaster.nl
www.knaw.nl
www.nijmegen.nl
www.parlement.com
www.pdok.nl
www.rkd.nl
www.topotijdreis.nl
www.tuinenmienruys.nl
www.vanbatendorgh.nl
www.wildernis.eu

Instanties (archieven)

AHN - Actueel Hoogtebestand Nederland
GA - Gelders Archief, Arnhem
HUA - Het Utrechts Archief, Utrecht
Kadaster - Kadaster Archiefviewer
KB - Koninklijke bibliotheek, div. gedigitaliseerde kranten en boeken; www.delpher.nl
NA - Nationaal Archief, 's-Gravenhage
PDOK - Publieke Dienstverlening Op de Kaart (open data Kadaster en Rijksoverheid); www.pdok.nl
RAN - Regionaal Archief Nijmegen, Nijmegen
RAZU - Regionaal Archief Zuid-Utrecht, Wijk bij Duurstede
RHCL - Regionaal Historisch Centrum Limburg, Maastricht
RCE - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort
WUR - Wageningen University & Research, Speciale Collecties, Wageningen

BIJLAGE 1: MONUMENTENOMSCHRIJVING

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Complexnummer: 520307

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Huis Oosterhout

Aantal complexonderdelen

11

Monumentnummers van complexonderdelen

520308, 520309, 520311, 520312,
520313, 520314, 527421, 529145,
529146, 529147, 529148

Woonplaats

Nijmegen

Gemeente

Nijmegen

Provincie

Gelderland

Hoofdadres van hoofdobject

Waldijk 50, 6515 JA Nijmegen

Complexomschrijving

Omschrijving van het complex

In structuur en deels in detail gaaf bewaarde HISTORISCHE BUITENPLAATS OOSTERHOUT met HOOFDGEBOUW (1), HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG (2), TUINMUREN (3), PRIEEL (4), KOETSHUIS ANNEX STAL (5A) met SCHUUR (5B) en PAARDENSTAL (5C), DIENSTWONING (6), BOERDERIJ (7A) met TWEE SCHUREN (7B en 7C).

Aan de dijk van Oosterhout naar Nijmegen ligt de historische buitenplaats Oosterhout, gesticht in de veertiende eeuw als omgracht kasteel genaamd Notenstein door de heren van Bronckhorst. In 1627 vererfde het goed naar de familie Van Hackfort. Op een rivierkaart uit 1620 staat het huis Oosterhout getekend, net naast de dijk gelegen ter plaatste van de kruising Groenestraat en Waldijk. Ten oosten van dit goed werd door een lid van het geslacht Van Hackfort in de derde kwart van de zeventiende eeuw het huis Waaijestein gesticht, beide huizen waren middels een allee met elkaar verbonden zoals een kaart uit 1809 toont. Bij een dijkdoorbraak in 1809 werden beide huizen verwoest, waarna huis Oosterhout op dezelfde plaats werd herbouwd en vervolgens nogmaals bij een overstroming in 1820 verwoest.

In circa 1850 liet Theodorus van Scherpenzeel, iets ten noordoosten van de oude bouwplaats, het huidige huis bouwen dat in de loop van de negentiende eeuw met bijgebouwen (koetshuis, koetsierswoning) is uitgebreid; ook d aanleg in landschapsstijl is waarschijnlijk in deze periode uitgevoerd. In het derde kwart van de negentiende eeuw

kwam Oosterhout in handen van familie Van Boetzelaer, die het huis en de aanleg verder verfraaide. Het huis onderging in circa 1930 een ingrijpende verbouwing; in dezelfde periode werd een kleinschalige tuinaanleg, ontworpen door tuinarchitecte Mien Ruys, gerealiseerd.

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex alsmede de aanduiding van de onderdelen aangegeven. De omgrenzing wordt bepaald door de Waaldijk (zuid) en de Van Boetzelaerstraat (noord), de Groenestraat (west) en de gemeentegrens met Elst aan de oostzijde.

Waardering

De HISTORISCHE BUITENPLAATS OOSTERHOUT is van algemeen cultuur-, architectuur- en tuinhistorisch belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege het in neoclassicistische stijl opgetrokken hoofdgebouw, dat samen met de overige gebouwde opstallen een gaaf bewaard, karakteristiek ensemble van 19de-eeuwse buitenplaats-architectuur vormt;
- vanwege de 19de-eeuwse aanleg in landschapsstijl (wandelbos) met neoformele elementen (sterrenbos);
- vanwege de visuele samenhang tussen de complexonderdelen.

Monumentnummer*: 520308

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 maart 2005
Kadaster deel/nr: 30736/48

<i>Complexnummer</i>		<i>Complexnaam</i>				
520307		Huis Oosterhout				
<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>		
Nijmegen		Nijmegen		Gelderland		
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Waaldijk	49		6515 JA	Nijmegen		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
Nijmegen		D			23	

*Rijksmonumentomschrijving***

Onderdeel 1

Omschrijving

HOOFDGEBOUW (Oosterhout).

Op een verhoging in het landschap staat een witgepleisterd huis (oorspronkelijk boerderij) uit circa 1850 dat in circa 1930 aan de noord- en zuidzijde is uitgebreid. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken hoofdgebouw bestaat uit een souterrain en twee bouwlagen onder een met gesmoorde pannen gedekt schilddak, de aanbouw is lager opgetrokken en bestaat uit twee bouwlagen onder een met pannen gedekt schilddak. De gevels kennen een eenvoudige detaillering met kroonlijsten en een invulling met zesruits vensters met luiken. De symmetrisch ingedeelde voorgevel (noord) heeft een middenrisaliet geflankeerd door één vensteras opgebouwd uit een getralied souterrainvenster en twee zesruits vensters. Centraal aan een vijftredig bordes de toegangspartij bestaande uit een paneeldeur met smalle zijlichten voorzien van ruitvormige roedenverdeling en een bovenlicht voorzien van spaakroeden; het geheel is gevat in een omlijsting met pilasters en een kroonlijst. Op de verdieping, boven de

toegangspartij, is een zesruits venster geflankeerd door een drieruits (staand) venster, daarboven een dakkapel. De drie-assige achtergevel heeft een middenrisaliet die met één bouwlaag boven de daklijst uitsteekt, waardoor het geheel een torenvormig aanzien krijgt. Het platte dak van de risaliet met ijzeren hekwerk rondom doet dienst als belvédère. De risaliet heeft een getoogde deurpartij waarvoor twee zuilen die een balkon dragen met ijzeren balustrade; op de eerste verdieping dubbele balkondeuren met rechthoekig bovenlicht voorzien van ruitvormige roedentracering; ook op de tweede verdieping dubbele balkondeuren die op een, door consoles gedragen, smal balkon met ijzeren balustrade openen. De aanbouw heeft getoogde dubbele deuren op de begane grond en gekoppelde meerruits vensters op de verdieping; in zijgevel een zandstenen steen met opschrift 'Rien sans Dieu' waarschijnlijk daterend uit 1634 en gemaakt bij de geboorte van Gerrit van Hackfort.

Waardering

HOOFDGEBOUW (Oosterhout) van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de sobere architectonische vormgeving;
- vanwege de kenmerkende ligging binnen de historische tuin- en parkaanleg;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 520309

Status: rijksmonument
 Inschrijving register*: 29 maart 2005
 Kadaster deel/nr: 30736/48

<i>Complexnummer</i>		<i>Complexnaam</i>				
520307		Huis Oosterhout				
<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>		
Lent, Nijmegen, Oosterhout		Nijmegen		Gelderland		
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Waldijk	49		6515 JA	Nijmegen	Bij	
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
Nijmegen		D			23	
Nijmegen		D			217	
Nijmegen		D			2203	
Nijmegen		D	2258	A7		
Nijmegen		D	2258	A8		
Nijmegen		D	2258	A9		
Nijmegen		D	2258	A12		
Nijmegen		D	2258	A13		
Nijmegen		D	2258	A14		
Nijmegen		D	2258	A15		
Nijmegen		D			2202	
Nijmegen		D			2864	

Rijksmonumentomschrijving**

Onderdeel 2

Omschrijving

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Oosterhout.

De aanleg rondom het huis Oosterhout is vanaf de bouw van het huis in circa 1850 tot stand gekomen en is thans nog gaaf aanwezig. De rechte toegangsweg met originele bestrating loopt vanaf de Groenestraat. Op een Topografische Militaire Kaart (TMK) uit 1887 wordt het huis omringd door (wandel)bos, boomgaarden en weilanden. Tussen 1887 en 1903 is het goed verder verfraaid met een sterrenbos en een brede (zicht)laan, die vanaf de dijk loodrecht op de as van de achtergevel van het huis is geprojecteerd. Deze laan maakt enkele honderden meters voor het huis een haakse hoek en voert langs de zijgevel naar de hoofdingang aan de noordzijde. Vanaf de achterzijde van het huis loopt een fraai zicht over de verdiept liggende, iets glooiende open ruimte dat door bossen wordt omzoomd met de zichtlaan als enige uitsparing. Op het grasveld staat een rode beuk, enkele magnolia's en taxus. Rechts van de laan ligt het sterrenbos, als laat 19de-eeuws neoformeel element. Het stervormige lanenpatroon (in aanleg acht lanen) komt samen bij een heuveltje. Aan de oostzijde grenst het sterrenbos aan weilanden, alwaar aansluitend op de oost-west as een oude kweldijk met laanbeplanting loopt, deze komt voor op oude kaarten en is mogelijk een laatste restant van de verbindingslaan tussen het voormalige huis Oosterhout en Waaijestein. Direct terzijde van het huis was, tussen twee tuinmuren, de moestuin annex boomgaard gesitueerd waarvan thans een deel bewaard is gebleven. Het andere deel, tussen de tuinmuur en een beukenhaag, heeft in de jaren dertig van de twintigste eeuw een aanleg gekregen bestaande uit vakken van buxus, ontworpen door de tuinarchitect Mien Ruys. In deze periode is ook de gravel tennisbaan gerealiseerd. Aan de oostkant van het huis ligt een pinetum en een jachtbosje, aan de westkant een wandelbos met eiken en beuken.

Waardering

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de historische tuin- en parkaanleg, die in de tweede helft van de 19de eeuw tot stand gekomen is en uit verschillende elementen bestaat: kleinschalige aanleg in landschapstijl, wandelbos, sterrenbos, pinetum, moestuin;
- vanwege de kleinschalige tuinaanleg uit circa 1935 naar ontwerp van tuinarchitecte Mien Ruys;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke samenhang met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 520311

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 maart 2005
Kadaster deel/nr: 30736/48

Complexnummer

520307

Complexnaam

Huis Oosterhout

Woonplaats*

Nijmegen

Gemeente*

Nijmegen

Provincie*

Gelderland

Straat*

Waaldijk

Nr*

49

Toev.*

Postcode*

6515 JA

Woonplaats*

Nijmegen

Situering

Bij

Locatie

Kadastrale gemeente*

Nijmegen

Sectie*

D

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

23

*Rijksmonumentomschrijving***

Onderdeel 3

Omschrijving

TUINMUREN.

Ten oosten van het huis ligt een nutstuin (op maaiveldniveau) oorspronkelijk moestuin en boomgaard en thans voor het grootste deel gras. Aan de zuidzijde staat een 19de-eeuwse gemetselde TUINMUUR aan één zijde geleed door pilasters en afgesloten door een ezelsrug; de muur wordt aan weerszijden beëindigd door een vierkant gemetselde pijler met natuurstenen afdekplaat waarop dennenappel. Aan de noordzijde staat eveneens een rode bakstenen MUUR, die een laatste restant is van een afgebroken 18de-eeuwse schuur, en in de 19de eeuw is verlengd; pilastergeleding en ezelsrug. Ten noorden hiervan aangrenzend een hoger gelegen siertuin gedeelte afgesloten middels een beukenhaag. De tuin is in circa 1935 aangelegd door Mien Ruys in samenwerking met de toenmalige eigenaresse. Aan de westzijde enkele bouwkundige elementen uit circa 1935, zijnde een gemetselde TRAP met aan één zijde een trapsgewijs aflopende KEERMUUR. Voor het huis ligt een TERRAS van flagstones.

Waardering

De TUINMUREN zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de doelmatige vormgeving van de muren;
- als bouwkundige onderdelen (trap, keermuur, terras) van een tuinaanleg uit circa 1935;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de ensemblewaarde.

Monumentnummer*: 520312

*Rijksmonumentomschrijving***

Onderdeel 4

Omschrijving

In de aanleg staat een op ronde grondslag opgetrokken 19de-eeuws PRIEEL in rustieke stijl met wanden van boomstammetjes en neogotische vensters en deuren. Restauratie 1998.

Waardering

Het PRIEEL is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving in rustieke stijl;
- vanwege het materiaalgebruik;
- vanwege de ornamentale waarde;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 520313

Onderdeel 5A

Inleiding

Direct ten noorden van het hoofdgebouw staat een complex van vier bakstenen bijgebouwen, waarvan de grote stal met aangebouwd koetshuis het hoofdbestanddeel vormt, gebouwd in de laatste kwart van de 19de eeuw met neoclassicistische kenmerken. Het complex is toegankelijk vanaf de Groenestraat.

Omschrijving

Dwars op het hoofdgebouw staat het op rechthoekige grondslag opgetrokken KOETSHUIS ANNEX STAL van één bouwlaag met kapverdieping (zolder en vliering) onder met gesmoorde keramische muldenpannen gedekt zadeldak met koningsstijl en makelaar. De bakstenen gevels met uitgemetselde plinten zijn gelijkvormig gedetailleerd met lisenen waartussen spaarvelden, welke de kopgevels in zes vlakken onderverdelen. Deze gevels kennen een symmetrische indeling met segmentboogvormig afgeronde deel- en staldeuren en hooiluiken, alsmede getoogde gietijzere staande zesruits stalvensters met radiaaltracering in de bovenlichten, en ronde vensters met bloemmotief. De zijgevels hebben muizetanden en een dagkantprofilering langs de dakrand. Op regelmatige afstand bevinden zich getoogde gietijzere stalvensters (liggend) met siertracering en getoogde staldeuren. Tegen de rechter zijgevel is een woonhuis van latere datum, deze is voor de bescherming van ondergeschikt belang.

Waardering

KOETSHUIS ANNEX STAL, deelluitmakend van een complex van koetshuis annex stal is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging in de directe nabijheid van het hoofdgebouw;
- vanwege de ensemblewaarde en gelijkvormige vormgeving met neoclassicistische elementen;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 520314

Onderdeel 5B

Inleiding

Direct ten noorden van het hoofdgebouw staat een complex van vier bakstenen bijgebouwen, waarvan de grote stal met aangebouwd koetshuis het hoofdbestanddeel vormt, gebouwd in de laatste kwart van de 19de eeuw met neoclassicistische kenmerken. Het complex is toegankelijk vanaf de Groenestraat.

Omschrijving

Met de nok parallel aan het toegangspad staat een asymmetrisch opgezette en in metselwerk met knipvoegen opgetrokken 19de-eeuwse PAARDENSTAL onder een zadeldak met waterborden en windveren op klossen. De linkergevel is met gebintkolommen, schoren, een dakrondbalk en een halfhoog houten schot dichtgezet. Indeling met getoogde stalvensters en deuren.

Waardering

De PAARDENSTAL, deelluitmakend van een complex van koetshuis annex stal met schuur en paardenstal is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging in de directe nabijheid van het hoofdgebouw;
- vanwege de ensemblewaarde en gelijkvormige vormgeving met neoclassicistische elementen;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 527421

Onderdeel 5C

Inleiding

Direct ten noorden van het hoofdgebouw staat een complex van vier bakstenen bijgebouwen, waarvan de grote stal met aangebouwd koetshuis het hoofdbestanddeel vormt, gebouwd in de laatste kwart van de 19de eeuw met neoclassicistische kenmerken. Het complex is toegankelijk vanaf de Groenestraat.

Omschrijving

SCHUUR onder een schilddak, waarvan behoudens aan de voorzijde drie dakschilden doorgezet zijn en voorzien van waterborden en windveren. Indeling met vensters voorzien van dubbele luiken en vierledige deuren (deels vernieuwd).

Waardering

De SCHUUR, deeluitmakend van een complex van koetshuis annex stal met schuur en paardenstal is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging in de directe nabijheid van het hoofdgebouw;
- vanwege de ensemblewaarde en gelijkvormige vormgeving met neoclassicistische elementen;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 529145

Onderdeel 6

Omschrijving

DIENSTWONING.

Aan het begin van de toegangsweg vanaf de Groenestraat naar het hoofdgebouw staat een witgepleisterde woning, oorspronkelijk koetsierswoning later jachttopzienershuis gebouwd in circa 1915 in eclectische stijl. Thans dubbel bewoond, uitbouw voor de bescherming van ondergeschikt belang. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken pand bestaat uit één bouwlaag onder een met rode geglazuurde Tuiles du Nord pannen gedekt zadeldak met overstek voorzien van waterborden en windveren, bakgoten op klossen en op de nok een gemetselde schoorsteen; twee dakkapellen met stolpraam. Vensteropeningen met vernieuwde schuifvensters met halve opgeklampte luiken; segmentboogvormige afsluitingen met gepleisterde geboorte- en sluitstenen en boogvelden. Links in de voorgevel is de dubbele hoofdingang geplaatst in een deels uit het bouwblok uitgespaard portiek, gedragen door zuilen op betonnen basementen. De beide door een middenstijl van elkaar gescheiden ingangen zijn afgesloten met een half rond bovenlicht waarin radiaalvormige traseringen; in het gevelvlak rechts naast de ingang bevindt zich een staand draaivenster. Rechts van de toegangspartij drie vensterassen; daarboven twee ovaalvormige gietijzeren rondvensters, de rechter met radiale trasering.

Linker zijgevel met drie vensters en een gekoppeld topvenster met zesruits bovenlichten; de rechter zijgevel is gewijzigd ter plaatse van de ingangspartij is een modern venster aangebracht, rechts daarvan een zij-ingang en een getoogd venster, twee topvensters.

Waardering

DIENSTWONING van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging;
- vanwege de gaaf bewaard gebleven hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 529146

Onderdeel 7A

Inleiding

Links van de toegangslaan ligt een 19de-eeuws of ouder bakstenen T-boerderij met de langsgewel parallel aan de Groenestraat, met schuren gesitueerd op twee terpen van ongelijke hoogten; boerderij met schuur op de hoogste terp, bijschuur uit 1917 op een lagere terp. De drie bouwmassa's met middenlangsdelen zijn overkapt door zadeldaken met waterborden en windveren, ter plaatse van het voorhuis gesneden klossen. Opvallend is de gelijke detaillering van de achtergevels.

Omschrijving

De BOERDERIJ bestaat uit een forse bouwmassa met een hoge noklijn. Gevelopeningen afgesloten door gemetselde strekken; op de begane grond vensters met vernieuwde kozijnen en zesruits schuiframen voorzien van paneelluiken met zandlopermotief; op de verdieping naar binnen slaande, liggende vensters met middenstijl. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken voorhuis heeft twee bouwlagen onder een met gesmoorde Oud-Hollandse pannen gedekt zadeldak, langs de horizontale dakranden een geprofileerde architraaflijst, fries en mastgoten, die vermoedelijk een bakgoot vervangen; linker geveltop met houten versiering. De gordingenkap van het voorhuis met boogspant (zogenoemd Philibert spant) is voorzien van dakbeschot. Voorgevel met centraal geplaatste dubbele paneeldeur met bovenlicht voorzien van een gietijzeren levensboom, aan weerszijden twee vensters; drie verdiepingsvensters in het verlengde van de muurvlakken tussen de vensters. De zijgevels hebben twee vensterassen (modern venster in linkergevel) met daartussen een verdiepingsraam; geveltop met gietijzeren oeil de boeuf waarin bloemmotief; ter plaatse van het achterhuis een zij-ingang met twee schuifvensters. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken achterhuis van een bouwlaag onder een met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak met verticaal aangebrachte traceringen van rode pannen. Regelmatige indeling van de achtergevel met baanderdeuren, segmentboogvormige deeldeur, staldeuren en hooiluik; in de geveltop drie rondboogvensters. Rechter zijgevel met getoogde tuimelramen, waartussen segmentboogvormig getoogde stal/mestdeuren; tegen een deel van de linker zijgevel is een kleine aanbouw (schuur).

Waardering

De BOERDERIJ, deeltmakend van een complex van een boerderij met een kleine schuur en een grote schuur is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging;
- vanwege de landschappelijke waarde door de situering op terpen;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik;
- vanwege de zeldzame toepassing van een Philibert spant in de boerderij;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 529147

Onderdeel 7B

Inleiding

Links van de toegangslaan ligt een 19de-eeuws of ouder bakstenen T-boerderij met de langsgewel parallel aan de Groenestraat, met schuren gesitueerd op twee terpen van ongelijke hoogten; boerderij met schuur op de hoogste terp, bijschuur uit 1917 op een lagere terp. De drie bouwmassa's met middenlangsdelen zijn overkapt door zadeldaken met waterborden en windveren, ter plaatse van het voorhuis gesneden klossen. Opvallend is de gelijke detaillering van de achtergevels.

Omschrijving

Kleine SCHUUR van één bouwlaag met een blinde linkergevel; symmetrische voor- en achtergevel met segmentboogvormige dubbele deeldeur geflankeerd door een oeil de boeuf, alsmede in de geveltop.

Waardering

De Kleine SCHUUR, deelluitmakend van een complex van een boerderij met een kleine schuur en een grote schuur is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging;
- vanwege de landschappelijke waarde door de situering op terpen;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Monumentnummer*: 529148

Onderdeel 7C

Inleiding

Links van de toegangslaan ligt een 19de-eeuws of ouder bakstenen T-boerderij met de langsgewel parallel aan de Groenestraat, met schuren gesitueerd op twee terpen van ongelijke hoogten; boerderij met schuur op de hoogste terp, bijschuur uit 1917 op een lagere terp. De drie bouwmassa's met middenlangsdelen zijn overkapt door zadeldaken met waterborden en windveren, ter plaatse van het voorhuis gesneden klossen. Opvallend is de gelijke detaillering van de achtergevels.

Omschrijving

Grote SCHUUR uit 1917 van één bouwlaag, zolder en vliering; symmetrisch opgebouwde gevels met linksvoor een aanbouw met flauw hellend dakvlak. Centraal in de voorgevel duidt een getoogde afsluiting (boven de rechte toegangsdeuren) op de voormalige aanwezigheid van een stalraam overeenkomstig de beide nog aanwezige meerruits stalvensters. In de geveltoppen een oeil de boeuf.

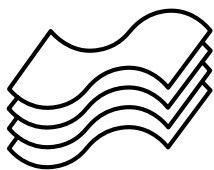
Waardering

De Grote SCHUUR, deelluitmakend van een complex van een boerderij met een kleine schuur en een grote schuur is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de beeldbepalende ligging;
- vanwege de landschappelijke waarde door de situering op terpen;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed
